

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Füruzan

Haraç

Füruzan Haraç

Haraç'ı neredeyse kırk yıl önce okuyanlar bugün yeniden okumayı denerlerse, yepyeni bir öyküyle karşılaştıklarını, şimdi okudukları öykünün ilk okudukları zamanki olmadığını görebilirler. Yalnızlığın ürettiği yetkinliktir o. **Haraç** gibi nitelikli edebiyat yapıtları zaman içinde değişirken artık yıllar önceki kitap olarak okunamaz.

1970'lerin başındaki "Füruzan olayı"

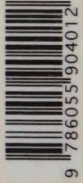
Haraç'ta ulaşılması kolay olmayan bir doruk noktasına karşılık geliyordu.

Haraç'ın taşıdığı anlamlar bugün daha da zenginleşmiştir.

"Füruzan hikâyeye saygınlık kazandırmıştır."

– Ece Ayhan

ISBN 978-605-5904-01-2

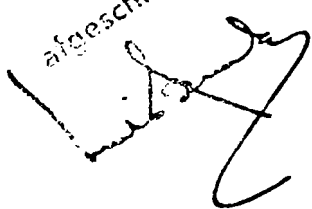
BÜYÜK

Fürüzan

Haraç

Haraç

afgeschreven

A handwritten signature in black ink, written over the word 'afgeschreven'. The signature is stylized and appears to be a personal name.

Notos Kitap 017
Büyük Kitaplar 007
Füruzan
Haraç
© Füruzan, 2008
© Notos Kitap Yayınevi, 2008

Birinci Basım
Mayıs 2008

ISBN 978-605-5904-01-2

Sertifika 0707-34-008854

Kapak ve İç Tasarım
Mehmet Ulusel

İçerdeki Fotoğraf
Mahmut Turgut

Notos Kitap Yayınevi
Türkgücü Caddesi, 2/4, Boğazkesen
Beyoğlu 34425 İstanbul
0212 243 49 07

Baskı ve Cilt
Gezegen Basım, Yeşilce Mahallesi,
Ulubaş Caddesi, No: 54, Seyrantepe İstanbul
0212 325 71 25

Salıpazarı'na çıktığımda lahanaların sergilere dizildiğini gördüm.

Pahalı.

Ekim başıdır.

Sonraları en ucuz, en yiyimlik sebze olur.

Bol biberli kapuskayı yapıverdim mi, sanki içine yarım kilo kuşbaşı et katılmış gibi tadına doyulmaz. Ah, eskisi gibi yemek tadı mı aldığım var! Kimi zaman bugünü unuttur oluyorum.

Pazar dönüşlerinde, yokuşun başında tıknefes dinleniyorum.

Bir dirhem et bin ayıp örter derler.

Belki gençlikte.

Yaş kendini belli etmeye başladı.

Bana ne oldu bilmem.

Sanki bir elim yağda, bir elim balda, ha babam kilo alıyorum.

Yıllardır et yüzü gördüğümüz yok. Kuvveti ekmeğe, bibere, soğana verdik. Kaptanpaşa fırınından akşam ekmeğini dumanı tüterken aldın mı, yemeğin tadı kurtuluyor.

Tıkanıyorum yokuşun başında. Elimdeki

zembiller yetmezmiş gibi kaba etlerimdeki yağ-
ları da, her adım atışta, sallana sallana taşıyo-
rum. Yaş kemale erdi.

Birinci Cihan Harbi'ymiş beni Horhor'daki
konağa evlatlık verdiklerinde.

O zamanlar ya yedi ya da on yaşımdaymışım.

Beni bırakan, treni kaçırmayım, tez olayım
diyip gitmiş.

Hiç arayan soran olmadıydı bir daha.

Nasıl biriydi o adam?

Bilmek istediklerim, geçmişimdekiler aklım-
da durmaz oldu.

Birinci Cihan Harbi'nde ya yedi ya da on ya-
şımdaymışım. Şimdi ya altmış ya da altmış
üçümdeyim.

Bu yeni yıllarla bir şeyi toparlayıp çıkaramı-
yorum.

Sayı saymasını bilirim.

Benim tarihlerim bin üç yüz üstüne.

Şimdikiler bin dokuz yüz.

Arada kocam, oğlum toplandığımızda Hor-
hor'dakilerden söz açayım isterim.

Yani doğrulamak için olanı biteni.

Şöyle şöyle bin üç yüz otuz iki kışydı desem.

Rusuhi Bey ve refikası aynen böyle konuşur-
lardı. O adam bırakıp da beni hemen gittiği gün
konağa, korkudan büyük taşlığın kıyısında ka-
lakalmışım, sinmişim.

“Ben burada korkarım, burası çok büyük,” demişim.

Hep onu demişim, anlatmaları öyle. Çerkez Gülendamlar gelip beni aldığında oradan,

“Konağın getirine götürüne seni koştururuz. Burada yer içer, efendilerine saygılı, boynu büyük olmayı öğrenirsin. Bir de edep erkân, di mi yavrum, di mi efem?” demiş.

Efem demeyi de ondan öğrendim. Hâlâ da vazgeçemem. Ömrümün yarısını orada geçirip konağın en kuytusunu, en bilinmezi benden sorulur olduktan sonra...

Beni arayan soransa yok.

Kimim kimsem yok muydu? Olamaz canım! Şu son günlerde ne olduğunu pek kestiremediğim, ama olmadığına da inanmadığım şeyler gözümün önünde resim gibi gelip çiziliyor.

Geniş bir toprak yolun kıyısında dizili kavruk ağaçlar görüyorum. Eprilmiş örtüler örtünmüş kadınlar, bakır bakraçlar taşıyarak geçiyorlar. Hava kararana doğru iki pencere topraktan çıkma evlere, asık yüzlü adamlar giriyor. Yoğurt mayası kokan, ocağı isli, loş mutfaklardan birinde saç örgülü bir kadın duruyor. Kadının çevresinde irili ufaklı çıplak ayaklı çocuklar var, bez entariler giymiş. Kadın içlerinden birini kucaklayıp emziriyor. Mavi damarlı memesi taşkın süt dolu. Yüzü belli değil.

Beni çağırıyor, ama asıl ismimle değil, Servet demiyor. Benim gibi olan çocuk gidiyor yanına, kucaklaşıyorlar. Yere oturtup çocuğu, yani beni, bir bağa tarakla saçlarını taramaya başlıyor.

Türkü söyler gibi, “Ben kızımı vermem. Aç çıplak olsa da. El kapısında onacağına burada ölsün. Nereden çıktı İstanbul’a çocuk taşımak? Parası da batsın bunun,” diyor.

Kucaklaşıyoruz sıkı sıkı. O zaman yüzü beliriyor, ışıkla çizilmiş gibi. Akları duru, güzel kara gözlü biri. Yeniyetme kadınlığı var. Bez giyimli çocuklar dolaşıyorlar yanımızda; biri elinde saçları at kılından tahta bir bebek tutuyor. Mutfağın loşluğu kararmaya başlıyor. Ocakta odunlar yanıyor. Odunların yalazında aydınlanan kadın, memesini sayısı hep değişen çocuklardan birine veriyor.

“Sütüm yok, ama oyalanır. Daha açlığını oyalamayla avutacak yaşta bu,” diyor.

Yumuşak saçlarının apak telleri var.

Her parmağına çok güzel yüzükler takmış.

Saçları kolonya kokuyor.

Gene de her şey çok yoksul.

Tam ona dayanmış dururken sokak kapısı vuruluyor. Boz yolda yürüyen, gülmez yüzleri sürgit gölgede adamlardan biri giriyor içeri. Biz hep beraber ağlamaya başlıyoruz.

Hayırdır inşallah, nedir bana musallat olan resim gibi seyrettiğim şey? O eller bizim Dizdar Hanımefendi'nin olsa gerek. Hanımefendi öleli on yılı geçti sanırım. Kara toprak neleri alıyor. Ne bakım, ne özendi onun kendisine gösterdiği? Kolonya sularıyla ayaklarını ovdururdu. Tabanları sertleşmesin diye ipek kadife terlikler giyerdi. Saçlarını Alman papatyasıyla sararttığını söylerdi kızlar.

Çerkez Gülendâ Kalfa, “Duymayım efem, duymayım bu sözleri, haddini bilmemek bu evde töre değildir,” diye sustururdu onları.

Bir beni severdi içlerinden.

Küçüklüğünden söz eden de tek Gülendâ Kalfa'ydı.

11

“Bitini, sirkeni temizleyememiştik de saçlarını makineyle tıraşlamıştık. Nevazil olmaman için kafana ben pazenden takke dikmiştim. Konuklara seni çıkarırdık, gülmekten bir hal olurlardı. Yer cücesine dönmüşün ilahi Servet,” derdi.

Dizdar Hanımefendi mahrem yerlerindeki kılları hiç tutmazdı.

Hamam yakıldığında keselemem için beni çağırır, en âlâ otlardan karılmış ilaçları bacaklarına, kollarına, her yerine sürdürürdü. Bu ilaçları aile doktorları Naki Bey yaparmış. Gevşemeye yüz tutmuş ince ak teninin üstüne

ilacı ürke, korka sürerdim.

“Dikkat et Servet,” derdi, “Doktor Bey, ‘Çok hafif, yayararak sürün,’ diye tembihledi. Cildimin ipek inceliği onu şaşırtıp, telaşa düşürüyor. Her gelişinde suallerini karşılamak güç. En ufak bir çizik, ilacı iyi yapamamak evhamı veriyor doktora.”

Üstümde peştamalımla terleyerek, tenine nakış dokurcasına yayardım ilacı.

En sıkıldığım iş buydu.

Keselemek bir şey değildi.

Zaten yalnız sırtını keseletirdi.

Örtüsünü göğsünden ayırmazdı.

Kızların dediğine göre memeleri beline inmiş. Biz görelim istemezmiş.

Sular döküldüğünde boncuk boncuk yuvarlanırdı duru teninden. Yüzünün aklığı akıl almaz gibiydi. Sanki bir porselen üstüne çizilmişti kaşı, gözü, ağzı. Öyle kahkahayla güldüğünü görmemiş, duymamıştık. İnce ince gülerdi bakıp insana. Hamam yaptığı geceler Doktor Naki Bey ziyaretine gelirdi.

Kaç göç yoktu o evde.

Beyefendi filan hepsi bir arada, sarı kadifeli sofada otururlardı. Sonbaharın nemli akşamlarında pırıl pırıl altlıklı pirinç mangallar doldurulur, sofaya taşınırdı.

“Kaydırarak kesele Servet,” derdi hanıme-

fendi, “şöyle keseyi çevire çevire ov.”

Kollarının üst kısmı yağlanmaya başlamıştı. Kulak memeleri sırasından kesik saçları, samur sarısıydı.

El yatkınlığım denenmişti konakta, anlamışlardı ki, pek ince işler bana göre değildir. Çamaşır günlerinde kazanların altını yakmak, suyun sıcaklığını aynı tutmak, kirlileri kaynamaya atıldığında sopalarla çevirmek bana verilmişti.

Büyümüştüm. Saçım uzamıştı, örgülüydü.

Yukarı katlara çıktığım yoktu.

Güzel olmadığımı, bunun için de ele güne karşı çıkacak inceliklerden yoksun olduğumu Gülendam Kalfa yüzüme söylediğinde on beşimdeydim sanırım.

“Efem, Allah’ın kullarını beş parmak gibi ayrı yarattığını hepimiz biliriz. Güzellik geçicidir. Kahcı olan çalışkanlık, iyi huy, dürüstluktur, di mi efem? Sende bunlar olduktan sonra hiç duçar kalmazsın, Servet kızım. Beyefendiyle hanımefendi bizim velinimetlerimizdir. Sebeb-i hayatımızdır. Onlara şükranını her an göster.”

Dediklerinden bir şey anlamamıştım o zamanlar. Sonra Horhor’daki konaktan bazı çalışanlar çıkarıldı. Hanımefendi sokağa çıkarırken sıkma baş yapıp kısa giyimler giyiyordu.

Araba hazırlanıp kapıya geldiğinde, çifte merdivenden inip çevresine bayıltıcı kokular bırakarak çekip gidiyordu.

Konakta asri olmaktan başka sözün edildiği yoktu. Sormuştum,

“Asrılık daha rahat etmektir,” demişti Gülendamlar Kalfa.

Çıkarılanların yerine yeniler gelmediğinden, beni yukarıda çalıştırmaya başlamışlardı. Kola yapmayı, işlemeli örtüleri ütölemeyi, patis çarşafı dürmeyi o sıralar öğreniyordum. Dizdar Hanımefendi’nin yatak takımları ipektendi. Onları güvenip bana ütöletmiyorlardı. Bir gece hiç unutmam, o büyük sofada epeydir oraya salon diyorlardı, toplanmışlardı. Doktor Naki Bey, bir bahriye miralay, ipek çoraplı saçları kesik hanımlar. Gülendamlar Kalfa’nın telaşı artmıştı. Etekleri dolanıp duruyordu.

“Pek önemli kişiler yukarıdakiler efem, pek. Utanmamalıyız yaptığımız hizmette hata ederek. Servet, evladım sen kahveleri tıpkı hanımla beye verdiğin gibi elin titremeden ikram edeceksin. Ben ancak likör, çikolat hazırlığına yetişirim. Şimdi eski kalabalığımız yok. Harp bitti, bir sürü dert başladı. Gene de harp söylentileri var. Hem de tam tamına içimizde harpmış bu defaki. Öyle Çanakkale’yle falan bitmeyecekmiş. O yukarıdaki bahriye miralay anlat-

mış.”

Gülendam Kalfa yaşlanmıştı bir hayli. İnceliği sıkskalğa, kemiklenmeye dönmüştü. Koyu şarap rengi giyimlerinin üstüne hep atlas bir yelek giyerdi. Burnunun ucu son yıllarda bıçak kını gibi sivrilmişti. Eski ketumluğundan iz kalmamıştı. Yerli yersiz konuşup duruyordu bizlerle. Belli ki sıkıldığı bir şey vardı. Yemekleri yapan Şehime Hanım (Eski İstanbullu bir ailenin yanından yeni gelmişti konağa, fazla para alırım sanmış), Gülendam Kalfa’ya gelir gelmez, ‘Deli Çerkez’ diye isim takmıştı. Her pişirdiğinin üstünden kaşıkla alır, tadına bakardı. Birçok kere bu tadına bakmayı sürdürdü. Mutfakta benden başka kimse olmayınca konaktakiler için ağzına geleni söylemeye başlardı.

“Ayol buranın nesi konak. Hay o bohçacı Rukiye karısına uyup da yerimden çıkmayaydım, üç aylık alacağım hâlâ ödenmedi. Buraya ancak sokak köpekleri konak der. Araba, arabacı kiralık. Sordum öğrendim. Senin gibi köylü bir kız, o Deli Çerkez, bir de o kırıtkan Şemsitap. Neye yarar o Şemsitap! Bir kıçı var, değirmen taşı gibi. Çalkalar durur. Gözleri haktan sürmeliymiş. Onu beyefendiye sandık odasında yutturur. Ayol, ben bir şey yutmam. Bana kırk yıllık Üsküdarlı Şehime demişler, Hanımefendiye gelince biz o hanımefendilerin daha

âlâlarını biliriz. Ama namus dediğin yalnız bunların eline verilmiştir. Kimseye bırakmazlar. Elllerinde fazlası da olsa... Karının şimdi etekleri tutuşmuş. Zabitten dost arıyor. Anladı, gün zabitin günü. Bahriye miralayından aşağısına da kurtarmaz, haspam. Para olacak, para. Bu dünyada para her şeyin başı. Senin o hanımefendin var ya, kırkıdan aşağı değil. Nah yalanım varsa yüzüme tükür. Ama para karıyı genç tutuyor. Tıkızlığı artmış gerçi, gerdanı da çift çeneye yönelmiş, ama gene de yüzü lam lam yanıyor. Gözleri desen kızgın kedi gözü. Ya kırtımları, sesini yayarak naz, eda yapmaları... Ancak para bu keyfi verir adama. Beni kandırdılar vallahi. Yerimden kıpırdamazdım hiç, üç kuruş fazla alacağım, diye. Bunlarınki etrafa gösteriş. Dört hizmetkârla zenginlik mi dönermiş? Benim paramı da verici değiller. Şimdi memlekette harp kıtlığı var. İzne gittiğimde öğrendim. Askeri otlamaya götürüp karnını doyuruyorlarmış. Şahande Hanım'ın gümrük kolcusu kocası anlattı. Siz burada, o Deli Çerkez, o erkek azgını Şemsitap, bir de sen oturup durun. Galata Köprüsü nerede? desem apışıp kalırsınız. İnsanlar mısır koçanını öğütüp yiyor. Yetmezmiş gibi bit hastalığı kıranı oldu. Dünyadan haberiniz yok, avallarım."

Buna benzer şeyler söylerdi Aşçı Şehime Ha-

nım. Biz de gittikçe çekinir olmuştuk ondan. Ayırık kalın bacakları yüzünden iki yana savru-
larak yürüyüşü, mutfağı doldurmasına yeterdi.

İlk konuklara çıkma gününden önce bana iyice çekidüzen vermişlerdi.

Kurban bayramı için dikindiğim hareli tafta giyimimin üstüne kanarya sarısı ipek bir kemer takmıştım.

Merdivenlerden çıkıp kimselere bakmayarak kahveleri verdiğimde sigara ve pudra kokusu-
nu, bir de erkeklerin rugan pabuçlarını unut-
mam, hâlâ hatırlarım.

Yüreğim göğsümden fırlayacakmış gibi çarp-
mıştı.

Kadınların kolları çıplaktı.

Ne kadar da birbirine benziyordu bu kollar.

Pembe, ince tenli, tombul.

Benim dirseklerimin yukarısına doğru pul
pul, donuk sarı, serttir kollarım.

Düşünmüştüm, doğruydu; çirkindim, köy-
lüydüm.

Belki de köylülüğümden çirkindim.

Peki, köy neydi?

Köylü olduğumu nereden bilmişti Şehime
Hanım?

O gece inip sormuştum:

“Şehime Hanım, siz benim köylü olduğumu
nereden bildiniz efem?”

“Ay, senin efem’ini yesinler kız. Bu iri iri dirsekler, bu fırlak diz kapakları, bu kol gibi kalın telli saçlar, bu her şeye ‘evet’ ancak köylülerde olur. O Deli Çerkez de evet der, ama o çıkını tutma evetidir. Sarı Osmanlı altınlarını bir yerlere gömmüştür o. Bu evin kaymağını almıştır. Onun dünyalığı tamam. Şemsitap zati durucu değil. Fingirdemesi kaşar orospu fingirdemesi. Beni hiç hesaba alma. Ben ne eder eder paracıklarımı kurtarırım. Asıl şaştığım sensin. Sen sürüneceksin, a benim iki gözüm. Sen iyice dişsiz, tırnaksızsın,” demişti.

Sapsız fincanından höpürtüyle kahvesini çekip yanağını okşamıştı.

“Ben sade kahve içmem. Sade kahve zenginlere vergidir. Yoksul kısmı buldu mu şekere kuvvet vermeli ki, kan yapsın diye...”

“Ben köylülüğümden habersizdim, Şehime Hanım, siz nasıl bildiniz?” demiştim, “şaştım.”

“Dedim ya biz İstanbulluyuz, biliriz.”

Şehime Hanım bir zaman sonra sarığiburma, çerkeztavuğu, hünkâr kebabı gibi yemekleri burun kıvrarak yapar oldu.

“Bir güzel tavuk dolması nelerine yetmez,” demeye başladı.

“Çerkeztavuğunun biberiydi, ceviziydi, kıvamıydı... a uğraşamam, uğraşamam. Hafa kanlar basıyor.”

Bu karşı çıkışı söylemek işi de diğer aferinsiz işler gibi bana kalmıştı. Sayılı üst kata çıkmalarımından biriydi.

O gün nasıldı iyice biliyorum.

Kış gelmişti.

Döner merdivenlerde koyu renk basamak halıları seriliydi. Merdivenler ara sahanlıkta teklediğinde iki yanda üstleri yuvarlak bitimli pencereler vardı bahçeye bakan. Sarı pirinç kornişlere takılı, ipek püsküllü, kalın kadife perdeler. Merdiveni çıkıp İran halılarıyla kaplı büyük sofada durmuştum.

Hiç ses yoktu kapalı odalarda.

Hanımefendinin yatak odasının kapısını çalacaktım.

Vurduğumda çıtırtılar gelmişti içeriden, sonra da yumuşak ayak sesleri.

Kapıyı hanımefendi açmıştı.

Kocaman bir aynanın önündeki camla örtülü kumaş çiçeklerle bezeli saati görmüştüm ilk. Saat sessizce ‘tık tık’lıyordu. Saçlarından pembe ipek kurdelesı kaymıştı hanımın, ılık ve parfüm kokusuyla doluydu oda. Mor atlas perdele rin kapadığı karşı duvara bitişik parlak kumaşlarla örtülü dantellerle süslenmiş bir karyola vardı.

“Bazı yemekleri yapmanın zor olduğunu söylüyor Şehime Hanım,” demiştim. “Çerkeztavu-

ğ u yapamazmış bu gece için...”

Hanımefendi kızmamıştı. Düz kapanık gülmesiyle arkaya doğru seslenmişti:

“Ah siz askerler yok musunuz? Bu adalet, müsavat laflarınızla aşçılarımızı bile bize karşı nezaketsiz ettiniz. Bakınız kendi evimde sözüm geçmiyor. Beyaz Ruslara dönmemize şüphesiz ramak kaldı.”

O zaman süslü omuzlukları olan beyi görmüştüm. İnce bacaklı, yaldızlı bir iskemlede oturuyordu. Kara bıyıkları dikti. Saçları düz taranıp ortadan ayrılmıştı.

“Yok ruhum, sizin o pervin ellerinize elbette ki, bir hizmet eden daima bulunacak. Asalete, güzelliğe kim kıyabilir?”

“Peki yavrum,” demişti hanımefendi, “sen in işlerinin başına, bana hemen Şemsitap’ı yolla. Elbiselerim ütülenecek.”

O zamanlar ben yorgunluk nedir bilmezdim. Sabah ezanından yatsıya koştururdum.

Servet kilere, Servet mutfğa, Servet odun çıkar, Servet ayakkabıların çamurunu temizle, Servet halılar silinecek, Servet patisler ütülenecek, Servet camları yardımcı kadınla beraber sirkeyle sil, Servet tavan arasının tozlarını al, Servet, Servet, Servet... Bana güveniyorlardı. Herkesin, her şeyin elulağydım.

Şemsitap kaçtı bir gece.

Onun işlerini de bana verdiler.

Dedim ya bana güveniyorlardı.

Şemsitap kiralanan arabanın arabacısıyla kaçmıştı.

Ne zaman tanışmış, ne zaman sevdalanmışlardı, buna epey şaşmıştık?

Çünkü bizler, biz evin hizmetçileri, hiç sokağa çıkmazdık. Erzak, sebze, meyve, yakacak işlerini emektar bir adam yönetirdi. Paraları da Gülendam Kalfa öderdi. Bense yıllardır hiç akıl etmemiştim çıkıp dışarıyı görmeyi.

Şimdi gördüm de ne oldu sanki!

Gece sabaha karşı, hiçbir şey almadan, üstündekilerle kaçmıştı Şemsitap.

Rusuhi Bey'in hizmetini o görürdü. Hanımefendi geç uyandığı için sabahları, ayrı yatardı kocasından.

Ara ki yok, ara ki yok.

Gülendam Kalfa 'efem' diyor da, başka bir şey demiyordu. "Efem, nasıl yapar bilmem? Beni de mi düşünmedi bu? Ne derim yukarıdakilere?"

Şehime Hanım orali değildi. Sigara tabakasından tütünleri çıkarmış kâğıda yerleştirip duruyordu.

"Ne yapacaksın a kardeşim, sizin gibi kız kuru olamazdı ya. Gitti gider. Senin hanım da artık bu kargaşalıkta kocasını avutacak onun

gibi birini zor bulur,” demişti.

Kimseyi umursamaz olmuştu aşçı evde. Yurkardan ne haber çıkacak diye beklerirken kahvesini yudumlamıştı.

“Kahveyi de nohuttan öğütüyorlar. Nerede o eski kahveler? Çok telaşlanma Servet kız. O koca ellerinle çeşmibülbüller, kristaller, billurlar sana kalacak,” demişti.

Aradan aylar geçmişti.

Bir gece yatsıda kapı yabancı yabancı çalınca ilk ben açmıştım kapıyı.

Kollarım çok mu uzundu ne o zamanlar, koyacak yer bulamazdım.

Ağır kapı kolunu kaldırıp açtığımda, koca bir ıhlamur ağacı görmüştüm sokağın köşesinde. Tıpkı bahçedekinin eşiydi. Çiçek açmıştı. Sokak konağın bahçesine benziyordu.

Demek ki bahardı Şemsitap’ın arabacı kocası gelip çeyizlerini istediğinde.

Hanımın yanına çıkmıştık üçümüz. Ben, Gülendamlar Kalfa, Şemsitap’ın arabacı kocası. Hanımefendinin elini öpmeye uzandığında adam, elini bir uzatıp bir çekmişti hanımefendi. Sonra gidip kanepeye oturmuştu.

Şemsitap’ın arabacı kocası iriydi. Ahır ahır kokuyordu.

Güldamlar Kalfa öyle söylemişti, kokuyor diye. Ben duymamıştım Allah için. Arabacı koca-

şı iki elini kavuşturmuş konuşmuyordu.

“Ee,” deyince hanımefendi, konuşmaya başlamıştı.

“Biz bir cahillik ettik, siz hoş görün. Şemsitap, ‘Hanımımın ayağının turabı olayım,’ diyor. ‘Onlar beni hoş görür. Aylar geçti, hanımefendinin affına sığınırım. Onlar benim anem babam sayılırlar. Ben gözümü konakta açtım. Edep erkân ondan öğrendim,’ diyor.”

Susmuştu.

Hepimiz Şemsitap’ın arabacı kocasına bakıyorduk. Çakmak çakmak kara gözleri vardı. Gülendām Kalfa söylemişti bunu da.

Hanımefendi elindeki pırlantalı saatini çeviriyordu bir o yana, bir bu yana.

“Eee,” demişti gene, “seni bu acayip, lüzumsuz lafları mı söylemeye yolladı?”

“Yok.”

“Ya, neye?”

“Sizin ona, evlendiğinde vermek için hazırladığınız çeyizler varmış. Onları...” dedi.

Hanımefendi birden ayağa kalkıp sivri topuklarını vura vura dönmeye başlamıştı sofada.

“Ne çeyizi? Benim istediğime varmış mı da, çeyiz istiyor?”

Bizi bir korku almıştı.

Şemsitap’ın arabacı kocası kamburlaşmış,

yere bakıyordu.

“Çeyiz meyiz yok. Sana yolu göstereyim. Hadi bakayım. Üstelik başka biri olsa seni ko-
nağa kabul edip konuşmazdı.”

Hepimiz merdivene yönelmiştik. Arabacı bir-
den dönüp konuşmuştu:

“Altı yaşından yirmi yaşına kadar yanınızda
boğaz tokluğuna durmuş, ‘Çeyizler bunun kar-
şılığıydı,’ diyor.”

“Nee, bana kafa mı tutuluyor? Kaçtığınız ge-
ce sırtına geçirdiği mantonun değerini biliyor
mu o? Çıkın derhal evimden çıkın!”

Çabucak merdivenlerden inmiştik.

Şemsitap’ın arabacı kocası, nedense bizi
kendinden sayarak taşlıkta durup,

“Ben Şemsitap’a demiştim, ‘Vermezler bir
şey,’ diye. ‘Bunlar haraca alışıktı,’ diye,” demiş-
ti.

Kapıyı yine ben kapamıştım. İhlamur ağacı
buram buram duruyordu karşıda.

Ben Şemsitap’la arabacı kocasının sevdaları-
nı doğrusu beğenmişim. Bana sormadıkların-
dan söylememişim. Niye bana sorsunlardı!

O zamanlar yorgunluk nedir bilmezdim.

Gece yatağa uzandığımda, deliksiz, bir so-
lukta uyurdum.

Şimdi öyle mi ya? Kemiklerim dökülüyor.
Yatağa giriyorum, bunca yorgunluk yetmezmiş

gibi, hiç uyku durak yok. Niye böyle oldum? İhtiyarladım tabii. Birinci Cihan Harbi'nde yedi ya da on yaşında olduğuma göre varım benim parmak hesabımla bir altmıştan öte. Çünkü sayı saymasını bilirim. Demek ki, hanımefendiyi de kara topraklar aldı. Kuş sütleriyle beslenen, atlasların, samur kürklerin, balların, böreklerin cennet taamlarının hanımefendisi...

Komşum Meserret, Nişantaşı'nda apartmana temizliğe gider. Laf lafı açar ya, o demişti; çalıştığı evin büyükhanımına her yıl mevlit okuturlarmış. Müslüman insanlarmış doğrusu. Eskilerini, artıklarını ona verirlermiş. Derken Horhor'daki konaklarından söz açılmış. Erkek aşçıları varmış da o anlatmış bizim Meserret'e; bunlar padişahlık zamanının soylusudur, zenginidir diye. O güzelim konaklarının yerini şimdi apartmanlar almış. Dizdar Hanım sonradan bir Cumhuriyet paşasıyla evlenmiş. Laf lafı açınca bizim Rusuhi Bey'i sordum. Horhor'dan Nişantaşı'na taşındıktan sonra boşanmışlar. Süslü miralaydan bir kızı olmuş Dizdar Hanımefendi'nin. Çocuk olmamakta kabahatli demek Rusuhi Bey'miş. Öyle ya, doğrusu da bu.

Uykularım yok.

Bu da ihtiyarlıktan.

İhtiyarlık uyumaması.

Bana konağı bırakıp gidince Şemsitap'ın odasını vermişlerdi: bahçeye bakan, ikinci kattaki oda onundu. Yerde eskice bir halı, duvarda boydan boya yüklük, köşede iki ceviz sandık vardı.

Odaların kapı kolları billur camdandı.

Sandıklardan biri kilitli, biri açıktı.

Açık olan Şemsitap'ındı. Hanımefendi yanıma gelip,

“Bak kızım,” demişti, “sen nankör olma. Bu çeyizler artık senindir. Şemsitap'ı dışarıdaki ufak hukuk işlerimizi yapan gayet efendi biri olan dava vekilimiz Fatin Bey'e verecektim. Kendinden otuz yaş büyük adamı istemezmiş. Gülendam'a sorarsan kaçma sebebi buymuş. Bir de güzelliğine güvenmesi. Hata etti. Verilmiş sözümü tutmayarak beni de mahcup bıraktı. Senin şımaracak bir yanın yok. Bunu unutma ve unutma ki Şemsitap, buradaki günlere alışıp da arabacı karısı olmakla yetinemez. Elbet kötü yollara düşüp namusunu helak edecektir. Benim ne kadar haklı olduğumu da acı acı anlayacaktır.”

O gece ilk örtündüğüm ipek yorganın verdiği rahatlığı unutamam.

Alt kattakilerin yorgan yüzleri basmaydı.

Odanın sedirini de kırmızı damasko kumaşla kaplamışlardı. Yukarının ince temizlik ba-

kım işleri bana kalınca ellerimi kollarımı savur-
mamayı öğrenmek için de az çabalamamıştım.
Aşağıya da hizmet için yetişiyordum tabii.

İlk katta Şehime Hanım kalmıştı. Pek mem-
nundu şimdi. Tek başına olmak keyfini pek ar-
tırıyordu. Sigaradan kalınlaşmış sesiyle şarkı-
larını söylüyordu.

“Servet kızım, bak, ayrı bölük oldu burası.
Kekâ... Yani öyle Rusuhi Bey’miş, hanımıymış,
dünya umurum değil, yaparım yemekleri, ka-
parım kahve fallarımı... Ancak Deli Çerkez
koştursun. Anladım ki, o yalnız para için koş-
turmuyor. Bunlar onu dehlirse dâr-ı dünyada
bir yerlerde barınamaz. Merdiveni çift gösteriş-
li olmayan bir evdeyse hiç yapamaz. Ancak to-
puzunu dürüp beş yüz defa inip çıkmaya gelmiş
bu dünyaya. Düzayak yere koysan, inme gelir
Deli Çerkez’e. Amaan sen de, her koyun kendi
bacağından asılır. Geç efendim, geç...”

Bir gece uyurken Rusuhi Bey’in koynuma
girmesi de hanımefendinin geceleri gezmeye
çıkmaya başladığı sıralardı.

Uzun süredir eve konuk gelmiyordu.

Buna tek üzülen Gülendâ Kalfa’ydı.

Benim işlerimde bir eksilme olmamıştı. Yapı-
lanları sunmanın dışında, bütün işler artık be-
nimdi.

Yalnız on beşte bir, büyük çamaşıra kadın

geliyordu. Cam temizliği bana kalmıştı, kırk pencere. Tıpkı masallardaki gibi.

Ellerimle her şeyi kavırıyor, çekip çeviriyordum.

Çok da boğazlıydım.

Şehime Hanım arada takılmadan edemezdi.

“Kız Servet, senin bu gücüne erkek yetiremeyecek konak. Şemsitap’ın fingirdemesi güzelliğindendi. Seninkisi kanından canından ötürü olacak iki gözüm.”

Rahmet olsun pek severdi açık saçık konuşmayı. Acaba ölmüş müdür? Canım ben bile ihtiyarladım. O, ta o zamanlar saçını kınalar, belini yün kuşakla sıkardı. Fakfon sigara tabakasını göğsünden çıkarma çalı mıysa tam genç işiydi gene de.

Rusuhi Bey’in koynuma girdiği, beni kadın yaptığı geceye gelince hiç düşünmek istemem, hep düşünürüm.

Yarı içim geçmişti; aşağı katta Gülendam Kalfa pantuflalarıyla gezerek bir şeyleri yerlerine koyuyor, kapıları kapıyordu. O her gece nedense odadan odaya dolanıp dururdu. Atlas kuşağında takılı anahtarlar nerelerinse oralara göz kulak olurdu.

Ben odamı çok sevmiştim o zamanlar.

Artık kibar şeylere yaklaşmanın getirdiği heveslerle doluyordum. Elimi yorganımın ipeğine

sürüyor, değışmeler, güzelleşmeler bekliyordum. İçimi önleyemediğim istekler sarıyordu gittikçe. Niye, ama Rusuhi Bey gibi bir beyefendi, benim sodalı, çivitli sularda genişlemiş sertleşmiş ellerimi okşasındı.

Hâlâ düşünürüm de bulamam.

Şemsitap'ı beğenmesi yerindeydi de... O güzeldi, edası, süzgün bakışları, kumru elleri, sesini titreterek konuşması... Hele benim ayaklarım iyice büyüktür. Bir gün konuklara kahve verdiğimde Dizdar Hanımefendi,

“İnanır mısınız,” demişti, “Servet’in ayağına Rusuhi’ciğimin rugan terlikleri bile küçük geliyor.”

Ertesi gün odasında, ayaklarını kokularla ovarken hanımefendi,

“Öp kız ayaklarımı,” deyince, sevgiyle saygıyla öpmüştüm.

Bir serçeydi sanki ayakları... Konukların uzak bakışları altında konuşmalar kadını kadın yapan şeyleri anlatmaya dönmüştü.

Hiç düşünmek istemem o Rusuhi Bey gecesini.

Ne zaman düşünsem ihtiyarlığım, sakarlığım, kat kat ağırlaşmış oluyor.

Burnumun dibindekileri unutayım da böyle şuradan buradan çıkıveren geçmişimi açık ayan bileyim.

Uyduruyor muyum ne?

Tanrı'nın bir cezası olsa gerek.

Bana, bunadın, diyor evdekiler.

Hiçbir şeyi aklımda tutamıyormuşum.

Eldeki üç kuruşla haftalık yemek yetiştirip de surat asmalarından kurtulurum, diye düşünmektendir bunamam. Söylemişimdir de bunu evdekilere. Nasıl arada böyle ters, kötü karşılıklar buluyorum kendi insanlarıma. Yaşlandıkça huyu değişiyor kişinin. Benim için demezler miydi, “Servet’in sırtına vur, ekmeğini ağzından al,” diye.

Dinlerim her söyleneni. Huyum bu.

Sormayı hiç bilmedim...

O gece de sormamıştım. “Rusuhi Bey niçin bana bacaklarınızı sürtüyorsunuz?” diye.

Yatağa girip yorganı tepemize çekivermişti.

Hayır mı deseydim?

Hayır demenin gerekliliğini bilmezdim ki!

Hayır desem de kimse beni dinlemezdi ki.

Ben herkesi dinlemeyi biliyordum, yedi ya da on yaşından beri.

“Neden sürtüyorsunuz bacaklarınızı?”

“Kızım evladım, canımın canı, canımın ruhu...” Saçlarım ağzıma doluyordu.

Beni sıkı sıkı sarmıştı.

Amma da gücü vardı sessiz, hafif yürüyüşlü Rusuhi Bey'in! Solumaları duyulur diye kork-

maya başlamıştım.

Oda ısınıp duruyordu.

Gülendam Kalfa uyumazdı kimseden önce.

Yorgunluk çöküyordu içime. Yorgunluk neydi bilmem demiştim ya, başlıyordu işte.

O iş olduğunda sabaha karşı mıydı?

Bir horoz ötmüştü.

Acemi bir horoz muydu, öten?

Hâlâ bilmem. Bir keder yüklenmişti bağıрма. Ağlamıştım yatakta. Saçlarımın dibindeki ter soğumuştur.

“Korkma kızım, çocuk olmaz,” demişti.

Odadan beyefendinin gittiğini seçene dek ağlamıştım.

Ağlamamdan ona neydi!

Gün ağardığında hanımefendinin ayak seslerini duymuştum.

Yeni dönüyordu konağa dışardan.

O geceden sonra, eski koyu, düşsüz uykularım gitti. O geceden sonra hiçbir şey danışamadım kimselere. Türkü bilmediğimden (onca yıldır gene de bilmem) bir uzun iş tuttum mu, kendimce nağmeler uydururdum. Sonra bundan vazgeçmiştim. Ben değil de, vazgeçtiğimi, Şehime Hanım fark etmişti ilk.

“Kız Servet, iyice bir hoş oldun sen. Tısın çıkmıyor. Karadeniz’de gemilerin mi battı?”

“Karadeniz neresi Şehime Teyze?”

“Zavallı kızım, sen yıllardır oturduğun İstanbul nere, onu bilir misin?”

İşte bu yokuşu çıkarken dura dinlene, kendimi avutarak, hiç unutmaya gelmeyen unutamadığım o geceden sonrakiler kaç yılda oldu bitti toparlayamıyorum.

Son günlerde bir de üşüme peydahladım.

Evde ne buldumsa üstüme geçiriyorum. Sığıyorum giyimlere, örtünmelere. İliğim kemiğim üşüyor. Her giydiğimin kumaşı yumuşadı, pamuklandı, ondan mı ısınamıyorum? Çarşı pazar aranıp dururken eteklerimin altından renk renk parçalar sarkıyor.

Bu illet iki yıldır uğradı bana.

Oğulcuğum Almanya’ya gitmeye kalktığında işçi olarak, bir tıkanma, bir soluk alamama günüm olmuştu. Ecel beni yoklamaya gelip gelip gitmişti.

Tek evladım kolay mı?

Her bir şeyimdi benim.

İşçiydi Havuzlar’da.

Bununla yetinseydi ya! Yok yok, ille uzak diyarlara gidecek.

O gün baygınlık gibi bir hal geçirdiğimde, utancım, belli olmasın diye kapının pervazına sıkıca dayanmıştım.

Dünyamda olduğumdan beri hiç hasta olup yatmamışımdır.

“Anne sen çıkma karşıma. Kimse çıkmasın. Gideceğim Almanya’ya. Babam da tek söz etmesin. Buradaki hayatımız sürünmek. Sabahın köründen akşamın karanlığına çalış. aldığın parayla ekmegine katık edeme. Yaşıtlarınla Be-yoğlu’na çıkıp iki bira içeme...”

Her öfkelenildiğinde bunları söylerdi.

“Efem, oğlum, bira o kadar lazım mı ki? İçki günahtır efem. Müslümanlıkta yoktur.”

“Müslümanlıkta aç oturmak günah değil mi, anacığım?”

“Tövbe tövbe, paşam benim, böyle deme. Başımızı sokacak bir yerimiz var. Aç değiliz, çıplak değiliz. Eller eline gitmekte ne fayda umarsın, paşam?”

33

“Sana anlatamam anne. Anlamazsın, sen dünyayı bilmiyorsun. Bu dünya her koyunun kendi bacağından asılma dünyası. Kimsenin kimseyi gördüğü yok. Sen hâlâ Horhor’daki konaktasın.”

“Yok be evladım. Horhor’daki konak neresi, burası neresi. Bazı şeyleri öğreniyorum, biliyorum. Yine de Allah beş parmağı bir yaratmamış.”

Pencerenin kıyısında oturan kocam ayak değiştirerek öksürmüştü.

“Yalvarma ‘paşam paşam’ diye bu oğlana kadın! Çürüklük’ten paşa çıktığını kim gör-

müş.”

İki erkek diretince bana susmak kalırdı.

Oğlumun gideceği günler yaklaşıncı bir bunalmadır sarmıştı canımı. Oraya buraya çarpmaya başlamıştım kendimi.

Yeniden kimseleri beklemeden öylece kalacaktım evde.

Kocam vardı, ama o her zaman yemeğini yer, kahveye giderdi. Bense dalarım. Gene bir bir düşünmeye başlarım: Konak, Rusuhi Bey, çamurlu sokaklar. Pazar yerlerindeki artık-ezik sebzeler. Oğlum da evde durmazdı ya. Gene de onun giyimlerini yıkamak, çevresinde neyi eksik acaba diye dolanmak, arada Horhor’dan bir iki misal getirmek, beni pek sevindirirdi.

Gelgelelim gitti.

İki yıl önce.

İç çamaşırları elek gibi olmuştu o sıralar. Ona iki takım yol çamaşırı düzelim dedim. Bir kuru köfte, bir börekle uğurlamak olmaz.

Fatin Bey tam o sıra üç aylıklarını almıştı.

“Servet Hanım, bu paralar nafakamızdır. Bir takım çamaşıra anca çıkabiliriz. Hem o, çamaşırın şahı olan yerlere gidiyor.”

İnanmadıydım dediğine.

Onca geç evlat sahibi olduk, bu adam gene de muhabbetsizdir oğluna.

Kapalıçarşı’ya çıkarken benle geldi oğlum.

Ta çarşıya, değil tabii. Bir kâğıt alıyorlarmış Almanya'ya gidenler. Onun verildiği binanın önünde biz de durduk.

“Göreyim sana kâğıt verilen yeri,” demiştim.

Ana-baba günü. Tazeler, erkekler, başına atkı atmış köylü kadınlar dolmuşlardı. Benim oğlum hiç olmazsa İstanbullu.

Bir çocuk savrularak, “Çay, çay” diye geziyordu.

“Anne çay ısmarlayayım sana,” demişti. Ah benim canım evladım. Neyi sevdiğimi hayatta bilen tek kişiydi. Çayı pek severim. Nasıl da bunu bildiğini gösterip gönlümü hoş etmişti.

“Üzülme anacığım. Gidip yemeyip içmeyi paramı tıklar tıklar biriktireceğim. Anlattıklarına benzer konak modeli kadifeli koltuk alacağım sana, bir de radyo. Son günlerinde söz sana dinlendireceğim seni.”

Akşamüstü bu yokuştan dönerken, “Bu dediklerini unuttu mu?” diye sordum kendi kendime. Böyle düşünmem, kuşkulanmam ne büyük fesatlık. Şarkıları severim, evet. Radyoların alındığı evlerin kaldırımlarından geçerim. Bu saatlerde fasıl olur radyolarda. Hoşlanırım fasıl dinlemekten. Bir evden diğer evin önünü tutana dek şarkı yitmesin diye bilmeden hızlanırım. Eksik olmasın mahalleli açar radyolarını iyice.

Şehime Hanım'ın şarkılarıdır çalınanlar san-
ki. Gözümün önüne, elinde kulpsuz kahve fin-
canıyla o geliverir.

İnsan ömrü bir rüya, göz açıp kapayıncaya
bitiveriyor.

Horhor'daki konağın da şarkılarıdır bunlar.
O zamanlar radyo yoktu. Gene de bu şarkılar
oranındır, madem bana duyduğumda iyice ora-
yı çizip resmederler.

Peki, ya tozlu yoldaki küçük çocuk, kara
gözlü kadın, toprak ev?

Onların şarkıları, türküleri yoktur. Gene de
bana resmolunurlar.

36 Kocamış, ihtiyar bir kadının oturup da ken-
dini beş yaşında sanıp; gencecik, yeniyetme bir
anadan süt emerken düşünmesi ne densizlik, ne
bunamışlık.

Merak ediyorum kimdim?

Nereden Rusuhi Beylere getirilmiştim? Bu
dünyada bir kul yok mudur, küçüklüğümden
kalan?

Yok ki, beni hiç aramadılar. Bir ana çocuğu-
nu sorar. Yalnız beni getirip bırakan, ona de-
mişse bıraktığını.

Dizdar Hanımefendi beni hor mu kullandı?

Yok canım. O hanımdı, ben hizmetçiydim.
Hepsi bu.

Şemsitap'ın çeyiz sandığını korkumdan aç-

mamıştım ilk zamanlar.

Oysa sandığa baktıkça sevinirdim. Denildiğine göre içinde, değerli, özenli şeyler vardı.

Gülendam Kalfa, “Servet bu çeyizleri sen hak ettin,” demişti.

Konakta herkes bana sen derdi, ben herkese siz demeyi öğrenmiştim.

“Bu çeyizleri hak etmek bu kadarla bitmez. İçinde kıyıları dantelli kırlentlerden tut, iğne oyalarına, altın tellerle bezeli peştamalı, havlusu, gümüş taşıyla hamam takımına gelinceye her şey var. Bohçacıdan alınmış yarım düzine Şile çarşafı, şilebezinden kanaviçe işli gecelikler de bulacaksın. Sen sen ol, nankör olma. O arabacı parçası giderken, ‘Bunlar haraç alırlar,’ dedi ya istediği neyin payıydı? Haraç nedir bilir misin? Bir insanın diğerinden hakkı olmayanı almasına haraç denir, Şemsitap’ın bu evde ne hakkı var? Karnını doyurmuş, ısınmış, barınmış. Bir de hanımefendiye haber yollar, elin ahır kokulularına kaçıp.”

Gülendam Kalfa sonra eliyle sırtımı sıvazlamıştı.

Bundan ötürü ona yakınlık duyup diğer kilitli sandığı sormuştum.

“O sandıkta hanımefendinin kürkleri vardır, annesinden kalma. Eskiden samurlar gözdeymiş. Biçimleri pek başka. Şimdikileri hiç tut-

muyor, ondan naftalinli tlbentlere sarılı durur, çok değerlidirler. Kilit-siz bırakılmaya gelmez.”

Sonra Rusuhi Bey koynuma girmişti.

O yıllardan bu yana erkekten, insanların birleşmelerinden bir şey anlamadım neye yarar?

Ne zaman o iş olacaksa, üstüme gelinecekse bir telaştır alır beni.

“Çocuk olmaz, korkma,” demişti ya ilk gece.

Gene de ben sıcak bulunca sıcak, soğuk bulunca soğuk suyla yıkanmaktan bacak aralarımı yara etmiştim. Bir de kasık ağrısıdır tutmuştu. Hep dua ederdim, “Allahım bu gece gelmeseyse. Bir solukta uyuyuversem. O iş olmasa,” diye. Sonraları düşünüp utanarak dualardan vazgeçmiştim. O iş için dua etmek günahı yapmanın ötesindeydi.

Peki, bu gnahtan nasıl kurtulacaktım?

Şehime Hanım’dan başkasına danışamazdım.

Gelen giden azaldığından o da hafta izinlerini iki güne çıkarmıştı. Bir cumartesi gecesi izin dönüşü kaygıyla beklemiştim onu. Sırtına başından doğru indirdiğı geniş, kahverengili yeşilli atkısını almıştım elinden.

“Ne o Servet’ciğim?” demişti, “Yukarı çıkaklı İstanbul terbiyelerin pek arttı. Nur ol, benim

kızım. Nerelerde o Deli Çerkez?”

“Yukarıda.”

“Kim bilir, kısa günün kârını hesaplamaktadır sanırım.”

“Bilmem.”

“Sen bilmezsin yavrum. Sen insan kılığına girmiş melaikesin. Sana pek yazık olacak ah... Ne yapalım ki ben, elden tutacak gücü olan değilim. Körle topal meseli. İkimizden bir adam zor çıkar.”

Mutfağa girip oturmuştuk.

“Yemekler yetti mi bari?” diye sormuştu.

“Evet.”

“Yeter a, yeter. Evde oturan yok ki. Onlar buradan gidici a Servet. O Çerkez de, o Dizdar karısı da...”

“Estağfurullah.”

“Hadi senin boynu bükük hatırın için hanım diyelim. Adam artığı idare meclisi azası kocası da gidicilerden. Eh boşalacak yakında konak, birden boşalmaz a! Bunca yılın padişah günü görmüş, tıklım tıklım malla, altınla, inciyle, ipekle, samurla doldurulmuş konağı, azar azar, yavaş yavaş boşalır. Duymadın, bilmezsin. İstanbul kaynıyor. Anadolu’da köylülere kıran girmiş. Silah altında sapır sapır ölmekteymişler. Bir Yunan lafıdır gidiyor. Millet bakmış ki arkası ateş, önü ateş, sopa balta dö-

vüşüyormuş. ‘Ölmenin iyisini seçmek de insana yakışır bir iştir,’ diyor bizim gümrük kolcusu. Pek bilir böyle yakışıklı lafları. Eh, adamın hırsızı parlak söz edecek ki inandırıcı olsun. Gümrükçü demek bazı şeyleri cebellezi yapacak demektir.”

Anadolu’daki köylüler kırılıyormuş, demişti ya. O zaman, “Ben köylüysem kimsem kalmadı ha, Şehime Hanım,” demiştim. Pek şaşmıştı.

“Unuttunuz mu? Siz bana ‘köylüsün sen Servet,’ dememiş miydiniz?”

“Nesin ya be kızım? Onlar o cahiller, sayısız çocuk doğurup açlıktan, açıklıktan getirip İstanbul’a çocuklarını satarlar. Ben bunca yılın gün görmüş, ömür yaşamış, İstanbul’un büyük kapılarında aşçılık etmiş insanıyım. Bu hep böyle olmuştur.”

“Peki, oralar Anadolu olan yer çok mu uzak ki?”

“Di mi ya? Cehennem dibi. Kim araya, kim sora?”

Mutfakta şimdi sık sık ocak yakılmadığından, malta taşlarının kıyısındaki güherçileler bitiyordu. Epeydir badana görmeyen dumanlığın üstünde uzun benzetmeler yaptığım biçimler oluşmuştu.

Şehime Hanım torbayla çanta arası deri şeyini elinden bırakıp soluklanmıştı.

“De bakalım Servet kız, giderlerse çıkıp, ne yapar, kime yanarsın?”

“Niye böyle diyorsunuz Şehime Hanım? Bunca yıldan sonra, benim gibi köksüz yetim birini açta açıkta bırakmazlar.”

“Tabii tabii bulurlar sana da erkek artığı bir adam, evlendirirler.”

Söyleyememiştim Rusuhi Bey işini.

O gecedен sonra her izin dönüşü Şehime Hanım’ın soyunmasına yardımım da böyle başlamıştı. Bilmediğim, görmediğim yerlerde süren köylülerin kıranı olan dövüşmeyi de anlamamıştım.

Hâlâ da bilmem ya.

O zaman bilmemem hiç ayıp değilmiş demek ki! O yıllarda dışarı diye bildiğim şey sokak kapısının eşiğiyle karşıya düşen aşı boyalı konaktı. Şimdi öyle mi ya? Kapalıçarşı’yı, Kasımpaşa’yı, Eyüpsultan’ı...

Bir Ramazan Bayramı’nda gitmiştim Eyüpsultan’a. Adak yapmaya, çocuk olsun diye. Ama Fatin Bey bunu bilmez. Ona söylememiştim.

“İlle Eyüpsultan Hazretleri’ne gideceğim. Bak, komşum, tanışım, hep gidiyor. Bir ben varım duasını etmeyen.”

Çürüklük’e gelip de oda açtıktan sonra, komşum olmuştu. Evlere gündeliğe giden

Müyesser Hanım, hademe Sakine Hanım, bekçinin Zeynep Hanım...

“Bağla başını, düş önüme,” demişti.

Daha birçok mahalleyi ve semti biliyorum artık.

Kapı dışına ayak atmamış Servet değilim.

Genc de değişen ne var? Evlerin dışı yabancı yabancı. Ağzları dilleri yok ki olanları bitenleri bana tek tek açsınlar, öğretsinler. Olmaz öyle şey. Anadolu’da köylüler kırana tutulup gittiğine göre, demiştim o gün, artık çıkıp diyar diyar arayacak bir hısımım, bir yakınım hiç olmaz. Kendim de açıkça bilmiyordum, ama demek ki yollara çıkmayı kurmuşum, Horhor’dayken. Hey gidi günler, hey...

O işe de, erkeğin üstüme gelişine de alışmaya başlamıştım. Büyük temizlik günü gibi bir ağır işti bu yapılması gereken.

Kış ortalarında sobalar yakıldığında Gülen-dam Kalfa, beni hanımefendinin çağırdığını söylemişti. Öğleüstleri çağrıldığım olmazdı. Eskisi gibi değildim. Beklenmedik şeyler, en küçükleri bile bende çarpıntılar yapıyordu. Sanki arkamdan bir hasım geliyor gibiydi. Dönüp baksam göreceğimi sanıyordum. Her şeyi kötüye yorar olmuştum. Bu çağrılmadan ne çıkacağını bilerek (kötü bir şey) odaya girmiştım.

İlk gördüğüm günkü ılıklik, güzel kokular

kaybolmuştu odada. Üstü camla örtülü, yapma çiçeklerle bezeli saat yoktu yerinde. Kıymetli perdelikler çıkarılmış, sade güneşlikler kalmıştı. Hanımın süs masasındaki billur şişeler, tavandaki otuz kollu cam avize yoktu. Ona cam denmezdi. Şimdi ismini unuttum. İlk onu silme izni verdikleri gün hayranlıktan saatler sürmüştü temizlemem. Camlardan yanar döner renkler, renklerde resimler geçiveriyordu. Birbirine sürtününce çıkardıkları sesler sevindirirdi beni. İnceciktiler. İnsan gençliğinde, daha doğrusu, yatağına istemediği erkek girmeden önce bunları fark ediyor, görüyor. Evet, daha kadın değildim onların tozunu aldığım sıralarda. Şimdilerde çiçekleri bile unuttum. Ağrılarım ilaç söyleyen (evlere işe giden Müyesser komşum var ya).

“Hatmi çiçeği” demişti de,

“O ne ki, aktarda olur mu?” deyivermiştim.

“Kırk yılın hatmisi, ayol bilmiyor musun?”

Hadi çiçek benim gibisine neyse, yazı kışı bile ayırt edemez oldum. Tanrı’nın cezalandırmasıdır bana bu titremeler, tıkanmalar. Ne cahil, ne küçük olsam girmesindi gene de koynuma Rusuhi Bey. Bir şeyler yapmalıymışım. Pek büyüktür benim günahlarım, pek... Kime kimseye de söyleyemem. Günleri, mevsimleri unutmuşumdur. Bir titremedir gider baharda da,

kışta da.

Hanımefendi parlıyordu.

Son günlerde giyimleri daha gösterişli, daha gözhacı olmuştı. Gerdanını açıktı bırakan memelerinin bitişini ortaya koyan kadifeleri, ipekleri vardı. Sıra sıra iri inciler takınıyordu. Kaşları daha da incemiş, hemen hemen hiç kalmamıştı.

“Servet, kızım,” demişti, “sen marifetli ve di-rayetlisindir işinde. Odadaki eşyaları topla. Onları ben ayırdım. Sil, pakla. Bir iki gün Ni-şantaşı’ndaki kuzinimle olacağım. Cumhuriyet Bayramı’nı orada geçireceğim. Yakında da taşınacağız. Kuzinime değil tabii. Muhakkak ki, bir apartman tedarik edeceğiz. Şimdiden to-parlanmaya başlarsak ancak bahar başına yetişiriz. Buradan çıkana kadar büyük çamaşıra, büyük temizliğe yardımcı tutmayı uygun buldum.”

“Ben de gelecek miyim sizinle?”

Mis gibi kokan eldivenini burnuma dokundurmuştu.

“Tabii, Servet. Biz nerede sen orada.”

O gece ilk, ben, Gülendâ Kalfa, Şehime Hanım yalnız kaldık.

İçten içe sevinliyordum.

Rusuhi Bey gelemeydi gidiyorlardı artık. Ben de bundan sonra esintilere, çarpıntılara tutula-

rak geceyi geçirmezdim. Düşünüp düşünüp sevinmiştim.

Mutfakta bir arada yemek kurduk.

Unutmam o geceki yemeğin tadını.

Siniye tabakları dizip de başına sıralandığımızda,

“Kızlar, bir de uttu muttu çalanımız olaydı,” demişti Şehime Hanım.

Lezzetine doyumaz bir cevizli kabak tatlısı yemiştik. Usta aşçıydı.

“Alesta bekleme zoru yok,” diyordu Şehime Hanım. “Yarım yarım lokma yutmak yok. Şöyle biz bize emir verelim.”

İlk kahveyi de o gece içmiştim.

“Eee, anlatsana Şehime Hanım, sen bilirsin. Bu Cumhuriyet Bayramı hangi bayram? Şeker Bayramı’nı, Kurban Bayramı’nı bilirdik ya, bu nesi?”

“Sana ne be Çerkez kızı Cumhuriyet Bayramı’ndan? Benim bildiğim bayramların hepsi hanımlarla beyleredir? Ne bu Servet kıza, ne sana, ne bana. Biz bakalım ki, bayramlardan ne nafaka düşer bize. Cehaletimizi aşar bu bayramı anlamak. Bayramın kötüsü olmaz. Bildiğime göre, bayram bayramdır.”

Ben, Şeker ve Kurban bayramlarında hanımla beyin elini öper, hayır dualarını alırdım. Bir de mendildi, giyimlik kumaştı, iç çamaşırıy-

dı alınırdı bizlere. Şehime Hanım para isterdi. Hatta Kurbanlarda bekçiye, semtin yoksullarına dağıtılan fitre ve zekâtları bile istemişti bir gün. Gülendam Kalfa söylemişti, hanımefendi çok sinirlenmişti.

“Bu kadının para düşkünlüğü pek şaşılacak hallere gelmiştir,” demiş.

Yine de kurbanın en iyi parçalarını ne eder eder, izin günlerinde yüklenip giderdi.

O iş olduktan sonra, el öpmek ayrı bir dert olmuştu bana. Rusuhi Bey, tıpkı eski el uzatmasıyla karşılardı beni. Elini dudağıma götürürken bedenimi iten karanlık sürtünmeler açıkta yeniden oluyormuş gibiydi.

Evet, hiç bağışlanmaz benim kabul etmem o işi. Bilmemek de, çaresiz olmak da, kimsesiz olmak da yaptığımı karşılamaz.

Şimdi olsa yapar mıydım?

Peki, nasıl karşı koymalıydım?

Bunca yıldır bunu bile bulamadım.

Nasıl? Olmuş, geçmiş gitmiş, avunmalıyım. Hanımefendi bile ölmüş. O apak etleri kurtlara, böceklere yem olmuştur. İncecik kaşları, suya değmez elleri erimiştir. İhtiyarlığından ölmüş. Her yıl ruhuna mevlit okunur. Onlar ne tutsalar, ne yapsalar altın oluyor. Biz böyle miyiz ya! Kahve falları bile bakmıştık. Şehime Hanım, Gülendam Kalfa'ya,

“Kısmet var sana, Çerkez kızı. Şemsitap’ın aslan arabacı kocasına benzer. Arabacı sası sası kokuyordu ya. O iş de mis gibi kokmaz hanımlar yapılırken,” diye şaka etmişti.

Yatsı sonuna, belki de gece yarısına kadar oturup eğlenmiştik.

Konağın değişmez insanları olduğumuzu söylemişim onlara. Sığıntı değildik. Bir ara şarkı bile söylemiştik.

Yatmaya çıktığımda dondurucu kânunusani soğüğünü unutmuştum. Aylardır yıllardır uyumadığım uykumu uyurum sanmışım. Gideceğimiz Nişantaşı denilen yerde yeni bir hizmetçi alınırdı. Yeni kurulan yer daha çok adamla dönerdi. Güzel hizmetçi gelince, (benden çirkini, koca ayaklısı olamayacağına göre) Rusuhi Bey de onu beğenirdi. Ben de durmadan edeceğim dualarımla Allahıma günahlarımı affettirirdim belki. Yüce Yaradan’a hep yakarırdım... Uykumun en koyu yerinde, “Ya Rabbi, ya Rabbi, ne kadar şanssızım, sözlerimi sana karşı gelme diye alma. O yıllardan bu yana kimseye karşı çıkmadım. Kaderime razı oldum. O iş beni hep üzdü. Hep ağlattı.”

Sürtünme, kirlilik gene başlamıştı. Bir o gece zifiri karanlıkta dayanamayıp sormuştum.

“Siz Nişantaşı’na gitmediniz mi Rusuhi Beye-

fendi?”

Yüzüne karşı bey denemezdi.

“Bana davet yapılmadı. Hadi canım dök saçlarımı.”

Yüzümü yastığa gömmüştüm.

Gözyaşlarım durmadan akmıştı.

Anlar diye de korkuyordum.

Neyse ki bu günah başladığından bu yana ağızdan öpüşmemiştik hiç.

Bu da lazım değildi kuşkusuz.

O bir beydi. Yatağıma girmesinde ağlamaklı olduğumu bilse, kim bilir, kovalardı konaktan belki beni.

Şehime Hanım’ın dediğine göre, eskiden Şemsitap sabaha kadar sırtına binermiş Rusuhi Bey’in, anadan doğma çıplak, gülmek, cilveleşmek, eğlenmek kıyametmiş yukarıda...

Üç ay eşyaları topladık.

Ne çok halı, ne çok yorgan, ne çok sandık varmış bilmezdik, öğrendik.

Sardık, sildik, naftalinledik.

Sıra sonunda hanımefendinin annesinin samur sandığına gelmişti. Samurların içi inci işlenmiş Şam ipekleriyle kaplıymış. Bunu Gülen-dam Kalfa söylemişti. Ben zaten birçok kibar inceliklerini ondan öğrenmişimdir. Elleyince ürpermiştim yumuşaklığından kürklerin. O sarıların tatlı bir kahverengiye dönüşü nerede gö-

r l rd  başka? Tek tek kürkleri eski cibinliklere sardık özenle. Dizdar Hanım'ın annesi, bahar aylarında camlar açık yatarmış, bu cibinlikleri g l ağacı karyolasına çektirip. O kadar şişmanmış ki, yetmiş yaşındayken yüzü bir bebeğin yüzü gibi gergin, tombulmuş.

“Ne hanımdı görsen,” demişti Gülendam Kalfa. “Paşa, hünkâr yaveri olduğundan el etek öpmeye gelenleri ağırlamaya adam yetiştirmekle iderlerken gaz boyaması küçük keselerde ihsanlarda bulunurduk. Eee onlar da bir gündü. O devran   ok başka bir devrandı. Artık buraların sefa sürülecek hali kalmadı. Nişantaşı'na geçmek zamanıydı doğrusu, efem.”

49

En ufaklara varana her şeyi toparlamıştık.

O kadar ki, artık ha deyince gidivermek kahtıyordu.

Gene  arpıntılarım artmıştı. Her an yeni sözler, yeni korkular bekliyordum. Dizdar Hanımefendi, bazı perdeler kalsın demişti.

“Bunların modası geçti. şimdi boydan çizgili, gümüşi Fransız perdeler moda. Konakla beraber alsınlar kalanları. Bayılarak alırlar da. Kimseler paşalardan beylerden kalma eşyaya sırt çeviremez. Kaç yılın perdeleri, üstelik eriyip giderler çıkarırsak.”

Konağın satılacağını açıkça o gün duymuş-

tum.

Ezilmiştim üzüntüden.

Gözüme arada çizilen resimdeki çevresi çocuklu kadından beni alıp buraya getirenin izimi bütün bütüne kaybedeceğini düşünmüştüm.

Belki de yıllar sonra geldiler aramaya. Bulamayıp gittiler.

Geldiler mi acaba?

Bir ana çocuğunu otuz yıl aramaz mı?

Otuz yıl sonra bulsa da artık ana ile çocuk olurlar mı birbirleri için?

Bir ayağım çukurda.

Niye gencecik bir ananın sarılmasını düşünürüm kendime?

Bunamak, bu olsa gerek.

Dizdar Hanımefendi'nin anası bunamış da büyük aptesini bonbon kâğıtlarının içine yapıp bahçedeki ıhlamur ağacına fırlatırmış. Sonra Gülendam Kalfa'yı çağırıp,

“Kız Gülendam, gel kıcımı temizle, aptesi,” dermiş.

“Ben de bir güzeldim,” derdi Gülendam Kalfa. “Bir belim vardı, o darlıkta incelikte gümüş kemer bulamazdık takmaya. Yanaklarım pençe pençe al. Paşa babamız, ‘Bu Gülendam akşamları şöyle selamlığa geçip eliyle kahvemi getirmeli,’ derdi. Oysa konakta o zaman yirmi beş kişi hizmete dururdu. Büyük Hanımefendi pis-

lik dolu küçük kâğıtları, tıkana tıslaya, ille de ıhlamur ağacına fırlatırdı. Yaşlılığın bilinmez hastalıkları vardır. En hazık doktorlar onun bu illetine çare bulamamışlardı. Ölünce, ölü yatağını topladığımızda altından kurtlanmış et parçaları, erimiş Markiz bonbonları akide şekerleri çıkmıştı.”

Nisan başlarında büyük arabalar kapıya dayanmıştı.

Arabacılar, yardımcıları, hamallar merdivenden koca kunduralarıyla inip çıkıp eşya taşıyorlardı.

Ben hep bir şeylerin kenarından yardım için tutuyorken elimden aliveriyorlardı onları.

Sonunda merdiven halılarını söktüler.

Bunları sökmeyi ne Gülendam Kalfa, ne ben düşünememiştik nedense? Görmemiş miydik? Hanımefendi çok kızmış bağırmıştı.

“Ne demek; bu boş konakta kıyıları atlas şeritli İngiliz merdiven halısı kime gerekir? Servet’in odasındakiler, bir de ona yetecek kadar mutfakta kapkacak bırakılsın, yeter. Diğerlerini mezatta paraya çevireceğiz. Her şeyi paraya çevirmek şart. Paraya çevrilecek başka bir şey kalmasın.”

Halıları acele söküp sodalı sular ısıtıp bol sabun katarak ben silivermiştim. Ne yaptığının farkında olmadan, silip silip durmuştum. O ka-

dar ovmuşum ki ertesi gün ellerim açılıp cılk yara olmuştu. Benim ellerim ki yedi veya on yaşımdan bu yana suların içindeydi.

Anlamıştım.

Ben Nişantaşı'na gitmeyecektim.

Akşamüstü ikinci okunup çingıraklı yoğurtçu geçerken konağın taşınması bitmişti. Bazı oymalı büyük dolapları bırakmışlardı. Onları da bir antikacı gelip kendi alacaktı.

“Aman hanımefendiciğim, dolapların her biri bir servettir. Kıllarına zarar gelsin istemem,” demiş. Hanımefendi bana, “Git Şehime Hanım'ı çağır,” deyince mutfığa zor atmıştım kendimi.

Dokunsalar ağlayacaktım.

Şehime Hanım sokak giyimlerini giymiş, bir de ufakça denk yapmıştı. Konağa geldiğinde böyle bir şeysi olduğunu bilmezdim. Bana hiç bakmadan yukarı çıkıp inmişti.

“Bütün hesabımı bir bir aldım Servet,” dedi. “Bunlar işlerini uydurmuş. Paralar çil çil şıngırdıyor evde. Hadi bana allahaismarladık. Şu yükümü de dışarıda bir araba filan bulup iskeleye atıveririm. Oradan da ver elini Üsküdar. Bizlere artık buralardan ekmek aş gelmez. Alafranga yemek öğrenmeli ya, o yaşı da geçirdik biz. Sana gelince, sen ne yapacaksın bakalım köylü kızı?”

“Bilmem, ben burada duracağım galiba.”

“Desene boş konak satılana kadar seni buraya bedava bekçi dikecekler. Bana kalsa, çık, üç beş hakkını al. Sonra bekçiliğini yap. Buraya sırf boğaz tokluğuna mı kapıldın? Hadi diyelim ki öyle. Burası kapanıyor. Boğaz tokluğunda güvenlikte değil. Hem de evladım, sırf yemeyi içmeyi hayvanlar düşünür. Senin de bu dünyada görececek günün, sürececek sefan olmalı, karınca kararınca.”

“Bir şey diyemem bunca yıllık hanıma. Burada beni bırakmazlar. Konak satılınca alırlar Nişantaşı’na,” demiştim.

Sarılıp öpüşmüştük.

Kapıdan uğurlarken ardından bakmıştım. Bu ilk gördüğüm ayrılıktı. Ağrısını içimde duymuştum. Açık saçık alaycı konuşurdu ya, gene de Şehime Hanım’ı sevmiştim.

Hahlar da çıkınca merdivenlerden, taşlık daha büyümüş, karanlık artmıştı.

Günbatımında hanımı alacak araba gelmişti.

Bu arada hanımla Gülendamlar Kalfa yukarı çekilip hiç inmemişlerdi aşağıya.

Ben yanlarına çıktığımda hanımın saatli odasında idiler.

Artık ne güllerle bezeli yumuşak sesli saat, ne başka şey vardı.

Perdesiz pencereler karanlığa alabildiğine

açılıyordu.

“Araba geldi,” demiştim.

“Peki kızım iniyoruz.”

Gülendam Kalfa’yı sokak giyimiyle ilk görüyordum. Ayak bileklerine uzanan yakası tilki kürklü kara bir manto giymişti. Saçlarını hiç görünmeyecek gibi bağlamıştı. Ayaklarında üstten atkılı ayakkabılar vardı. Daha yaşlı görünüyordu böyle.

Hanımefendiyse bir zamandır başını saran parlak şapkalarından giymişti. Gözlerini koyuca sürmelediğinden çok yakışıyordu bu ona; alışamadığımız saçlar, şapkalar da öyle.

Ben, Gülendam Kalfa’nın elindeki ağır mücevher çekmecesini almıştım. Cevizden yapılmış gümüş kakmalı bir çekmeceydi bu. Konuşmadan merdivenleri inmiştik. Kapıyı açmıştım.

Hanımefendi, “Sen gir arabaya Gülendam,” demişti. “Benim, kızım Servet’e söyleyeceklerim var.”

Gülendam Kalfa başındaki örtüyü bir kere daha düzeltmiş, çekmeceyi alıp arkası dönük yeşil arabaya binmişti.

Bana allahaismarladık bile dememişti, niye acaba! Arabanın parlatılmış pirinç fenerleri vardı.

Hanımefendi tertemiz kokarak bana yaklaşmıştı.

“Servet, kızım burası satılana kadar sana emanet. Biliyorsun ha deyince satılmaz. Değeri verilmedikçe de biz elden çıkarmak istemeyiz. Paraya ihtiyacımız yok. Yalnız bıraksak bakımsızlıktan harap olacak. Beş altı ay, bilemedin bir yıl içinde satılacaktır. Harp yeni bitti. Millet parasını birden ortaya çıkarmaya korkar. Her şey durulsun. Kurulan kuruldu nasıl olsa. Alacaklardır. Benim senden istediğim, şimdilik burada kalman. Benim göndereceklerime konağı gezdirip göstermen. Toza, yabancıya karşı koruman. Hırsız falan girmez, korkma. Zaten biz seni kimsiz kimsesiz bırakacak değiliz kızım. Dava vekili Fatin Bey arada uğrayacak. Erzağını filan temin edecek. Gel seni bir öpeyim Servet.”

Oraya kadar dayanmıştım da, hanımefendi sarınca beni sırtımdan doğru, ağlamamı tutamamıştım.

“Peki efendim, bir Gülendam Kalfa sizin hizmetinize yetişecek mi?”

“Üzülme kızım. Bir de Rum hizmetçi tuttuk. Tabii Gülendam’la olacak iş değil. Gülendam da sanırım yakında bir mütekaitle evlenecek, bizden ayrılacak. Erkek aşçımız da var. Kim bilir belki ona da seni alırız. (Gülmüştü bunu söylerken.) Hadi hadi üzülme. Gelenler benim ya da Rusuhi Bey’in ismini vermezlerse konağı

gezdirme. Üç kuruş için pazarlığa oturacakların paşa konağı nelerine? Benim yolladıklarına aç kapıyı.”

Ağlamam inatmış gibi durmamıştı, ne kadar ayıp ettiğimi bile bile.

Sokak kapısını kapayıp kol demirini koyduğumda, ardıma dönememiştim.

Döndüğümde görmediğim gibi büyümüştü her yan.

Çift merdivenlerin bitimindeki pencerelerden gece görünüyordu.

Lambayı yakmamıştım.

Bir titremedir almıştı içimi.

Şimdiki üşümem onun yanında hiç kalır.

Titremenin önünü alamıyordum ki...

Kış çok olunca bahar da yaz da çok olur.

Baharlığının, yazlığının hakkını verir. Kavruldu, kurudum.

Yalnızlık ilk günler canıma tak etmişti, çökmüştü iyiden. Alışmamıştım konağın bu haline. Koca konak, konaklıktan çıkmış, kaybolmuş, tanınmaz bir hale düşmüştü. Çevremi gölgeler, tıkırtılar doldurmuştu. Gün aydınlığı camlara dayanıyor, içeri giremiyordu. Perdesiz camları aşamıyordu ışık nedense. Odalarda kalmış tek tük korniş parçaları, gittikçe sararan kâğıtlar, duvarlardan çıkarılan resimlerin yerleri, kopuk perde püskülleri durup duru-

yordu.

İlk günler ellememiştim hiçbirini.

Nasıl ellerdim.

Onların gittikleri gece yatağa girip yattığımda türlü hayallerle sabahlamıştım.

Sanırım o geceydi ilk elleri pırlantalı, elmaslı, çok çocuklu anne resmini bulup çıkarmam.

Gene de karıştırmış olabilirim.

Ben bulmamıştım canım. Ben konağın dışına adımımı atmamıştım. İlk ayrılık acım Şehime Hanım'dı. Ondan gerisi, başkalarının anlattığı bir ayrılıktı. Ama nasıl olur da o kuru ağaçlı, tek katlı, tek pencere evleri, bez giyimli, çıplak ayaklı kıtık saçlı çocukları uydurup bulurum.

Sabaha karşı dalmışım. Bir terle uyanmıştım. Her yanımda zırlı zırlı ıslanmıştı. Yorganı açamıyordum. Bahçeden kuş sesleri geliyordu.

Peki ben niye evvellerde bu kuş seslerini duymamıştım?

Yemeden, içmeden kaç gün yatakta kalmışım bilmem?

Ateşten yanıyor, sonra da üşüme nöbetleri geçiriyordum.

Şimdiye kadar da bir daha öyle ateşlenmedim.

Artık yalnız üşüyorum.

Hayatta hasta olup da yatağa yattığım günler

bir o günlerdir. Ne zamandı, saat kaçtı, hangi gündü, mutfağa inmiştim. Mutfaktaki yemek kokuları, buğular yok olmuş bitmişti. Bir yere sinmiş kalmış eski günlerden tek şey yoktu mutfakta. Oysa bizim orada, hep birlikte güldüğümüz güzel zamanlarımız olmuştu.

Bir tasa sirke koyup yukarı çıkmıştım.

Hava çok aydınlıktı.

Kuşlar yine hiç durmadan ötüyorlardı.

Sirkeli tülbenti alnıma bastırıyordum.

Hava çok aydınlıktı.

Sabah mıydı, öğle miydi bilmiyordum. Ya sabahı, ya öğle.

Camlara dayalı duran kamaştırıcı aydınlığı sevmiyordum...

59

Bir gün kalkmıştım.

Konağın her yanını toz bürümüştü. Nereden çıkıp, gelip de o şiş karınlı örümcekler köşeleri tutmuşlardı?

O günden bilirim, insan oturmayan yerler daha çabuk eskiyor.

Yün entarimle iş yapamamıştım. Hasta hasta kokuyordu. Aylar mı geçmişti, mevsimler mi?

Değişip başka bir şey giymiştim.

Giyimim üstümde dönüyordu. Demek günlerce terlemek, ıslanmak, yünü çekip daraltmıştı.

Hemen çekidüzen vermiştim her yana. Ya bi-

ri gelip de bu bakımsızlığı, tozu toprağı göreydi?

Şimdi bile düşünürüm de, ne densizlikti? Beş yaşında çocuk gibi, beni bıraktılar diye hastalanıp yataklara düşmeler. Kırklara karışmıştım demek, hüznümden, kederimden.

İnsan nelere alışmaz.

Koca konakta tek başıma, her an gelen olur gibi, işimde gücümde geçiriyordum günlerimi. Yine de çarpıntım vardı. Yerleşmişti temelli içime demek.

Bir gün bahçeye çıkmayı akıl etmiştim. Ben geldiğimden bu yana (ne zaman gelmiştim acaba, belki yedi, belki on yaşında), hiç bahçeye çıkılmazdı. Niye bilmem? Çamaşırlar tahtaboşta kurutulurdu.

Kapıyı bin bir güçlkle açmıştım. Kapının rezeleri yıllardır açılmamaktan pas bağlamıştı.

Bahçeyi ilk gördüğümde ürkmüştüm.

Otlar, ağaçlar, yabangülleri birbirine dolanmıştı. Hiç ismini bilmediğim yüzlerce çiçek, yaprak, ot değişik renkte, değişik biçimde uzayıp iç içe karşıyorlardı. Ağaçlar azman olmuştu. Tanıdığım tek çiçek olan güllerin gövdeleri ağaçlaşmıştı. Açmışlardı, gül mevsimiydi, demek mayıstı. Bahçede insan ayağının değeceği boş bir toprak parçası görünmüyordu. Otların ağaçların loşluğu bahçe duvarının bitimine dek

sürüp her yanı doldurmuştu. Dizdar Hanımefendi'nin annesinin bunayınca pisliklerini kâğıda doldurup üstüne attığı ıhlamur ağacı da, bilmediğim diğerlerinin arasında çiçek açmıştı. Güneşin giremediği bu bahçe kuyu yosunu rengindeydi. Gezinecek toprak bir yol bulamadığımdan kapının kıyısında kalakalmıştım.

Gene de bahçede birileri var gibiydi.

Hıştırtılar duyuyordum.

Korkmuştum.

Kim bilir kırkayaklar mıydı sürünenler, yeşillikle toprak arasında? Yoksa yılanlar, çıyanlar mıydı?

Kapıyı bir iyice örttükten başka eşliğini de sıkı sıkı bezlerle tıkamıştım.

Haklıydılar bahçeyi kapamakta. Tekin değildi bahçe.

O kadar yalnızdım da yine de sokağa çıkmazdım. Zaten kim çıkardı eskiden? Ne Şemsi-tap, ne Gülendam Kalfa, ne de ben. Şehime Hanım'sa bizden değildi. Konağın törelerine bir o uymazdı. Onun gidip kalacağı bir yeri, tanışları vardı.

Şimdi sokaklara çıkıyorum da ne oluyor! Görüyorum işte. Benim gibi kaygılı insanlarla dolu her yan. İnsanlar, bence şanslarıyla doğarlar. Şansım olsa, hiç değil, kimin nesi olduğumu bilirdim. Oğulcuğum beni bırakıp Almanyalara

gitmezdi. Gidip de o parlak kartları atmazdı. Gene iki söz edecek insanım yok. Meserret Hanım'sa, onun anlattıklarından biri kalmaz benim aklımda.

Tek Dizdar Hanımefendi'nin ölüm haberini unutamam, eğer doğruysa. Gerçi Dizdar Hanımefendi beni davavekili Fatin Bey'le başgöz ettikten sonra, ben hiç gitmedim onlara. Hâşâ hiç gitmedim. Arada Fatin Bey görmeye gitmişti. Bayram el öpmesine. Sonraları apartman katlarından çıkarak –konak satılınca– bir bütün apartman almışlar. O koca hanımefendi nasıl kat kat başkalarına kiraladığı yerlere sığındı bilmem? Fatin Bey'le de işleri kalmamıştı sanırım. Bizi aramadılar.

Fatin Bey, “Yeni kanunları, yeni avukatlar biliyor, her şeyi yenilere bıraktık,” demişti.

Kime niyet kime kismet!

Şemsitap'ı verecekti hanımefendi Fatin Bey'e ya, konak satılınca beni verdi.

Ben de Nişantaşı'nı göremedim bu yüzden.

Orayı görsem ne olacaktı sanki? Gören ben olduktan sonra...

Fatin Bey'e hayır demedim. Gerçi hiç tanımaz değildim onu.

Konakta bir ben kalınca ayda, on beşte uğrar olmuştu. Sırtı kamburca, yakaları boynuna bol gelen yaşlı bir adam. Erzaktı, şuydu buydu

toplayıp getiren. Hiç bakmazdı yüzüme. Ben onu eskiden de görmüş olmalıydım, ama Fatin Bey'e inan olsun, dikkatle bakılmayınca görülüyor.

Gene de öyledir. Ben akşam pazarından geç dönerim. Çünkü kalanları yok pahasına verirler. Kapı önünde kaydırak oynayan çocuklara sorarım,

“Evladım, Fatin Beyamca'nızı gördünüz mü, efem?”

“Yok, saraylı teyze, görmedik.”

İçeri girerim ki ne göreyim, bizimki köşede oturur durur.

Gene bir bayramdı, son gittiğinde Nişantaşı'na Fatin Bey. Ayakkabılarını dış kapıda çıkartıp aralıkta şeker tutmuş, el öptürmüşler. Hem de hanımla bey çıkmamış. Elini öptükleri kimdi? Konuk ağırlamasını yapan da hizmetçi. Durmuş durmuş aralıkta, bakmış gelen giden yok; kapıyı çekip gelmişti.

“Hüsrev Bey paşa oldu diyeydi gitmem,” demişti. “Yine ileri gelenlerden onlar. Bir derdimiz olursa diyeydi.”

Gazeteden okumuş. O hem eski harfleri, hem yeni harfleri bilir. Yenileri biraz zor söküyor, ama gene de iyi. Ben hiç bilmem okuma yazmayı. Okuma yazma ne gerekmiş bana. Demek ki Hüsrev Bey, paşa olmuştu. Şimdi onlara gene-

ral diyorlarmış, oğlum söylemişti, şakalaşıp benimle.

“Bana paşa paşa deme, anne. General de diyeceksen.”

Benimle şakalaşmadan edemezdi.

Rusuhi Bey ne yapmıştı acaba? Hüsrev Bey de güzel adamdı. Hele endamı.

Belki Şemsitap'ın arabacı kocası kadar endamlı değildi ama. Aman arabacı da ahır kokuyordu sası sası. Kokuyor muydu sahi?

Öyle demişti o zaman Gülendamlı Kalfa.

Demek kokuyordu.

Fatin Bey'e, konak satınca hemen verdiler beni. Ben de, peki dedim. Ya ne demeliydim? Yaşlıydı yaşı olmaya. Bende de genç denecek hal kalmamıştı. O yapayalnız konakta illetli olmuşum üç yıl içinde. Üç yıl dünya kadar büyümüş, eşyasız odalarda, dayanılmaz gün aydınlığında, kuş seslerinin, gittikçe büyüyen bahçenin konağa doğru gelişi içinde dön dolaş.

Arada bakmaya gelenler vardı. Hanımefendinin ismini verip giriyorlardı içeri. Bana tek söz etmeden başlarını sallayıp gidiyorlardı. Hiç konuşmuyorlardı, hiç.

Tek sözleri, “Bizi Bayan Dizdar gönderdi.”

İşte hepsi bu. Karlar yağıyor, yağmurlar yağıyor, tekinsiz bahçenin yaprakları düşüp çalı yığını oluyordu. Sonra gene ben sezmeden ba-

har geliyordu. Bahçedeki otlar ağaçlar pıtraklanıyordu. Genişleyerek konağın üstüne doğru yeniden abanıyorlardı.

Merdivenlerden çıkıp inerken korksam bile yukarıdan aşağılara inip yatmamıştım. Merdivenden inip çıkmak bir değişiklikti benim için. Çünkü boş odaları temizlemek tuhaf olmaya başlamıştı yıllar geçtikçe.

Günlerden bir gün, bunak büyük hanımefendinin odasının tozlarını alırken, (her hafta gene de büyük temizlik yapıyordum) gömme dolabın kıyısında, gözümde nasılsa kaçmış bir şey görmüştüm.

Bu deri kaplı bir defterdi.

Elime aldığımda sevinememiştım.

Okumam yazmam yoktu.

Açınca renkli resimler görmüştüm.

Ellerim karışmıştı, az daha düşüverecektim sevinçten.

Ne yapacağımı şaşırmıştım.

Resimle doluydu her sayfa.

Çok güzel kadınlarla çok güzel erkekler birbirine bakıyor, gül veriyor, bahçe azmanı olmayan düzenli yeşillik yerlerde oturuyordu. Mehtabın altındaydılar elleri yüreklerindeydi. Suyun kıyısına eğilmiş olanlar, ellerini suya değdiriyorlardı. Öyle ayaküstü bakmaya kıyamamıştım. Böylesine hoş bir şeye ancak işlerim

bitince, odama çıkıp pencereleri perdeleri sıkıca kapayıp bakmalıyım demiştim. Kış sesleri de, yaz sesleri de beni ürkütüyordu ya.

Şimdi ise yaz ve kış yalnız üşüyorum. Sineklerin en çoğaldığı günlerde bile...

Odama çıkıp kapıyı kapayıp kendime çekidüzen vermiştim.

Resimli defterimi almıştım.

O benim olmuştu iyice.

Teker teker bakmıştım.

Kadınların güzelliği, gözlerimi almıştı. Lüle saçları, boyalı hokka ağızları, karpuz kollu giyimleri, her şeyleri pırıl pırıldı. Erkekler rugan pabuçları, bükük bıyıklarıyla tebessüm ederek, kadınlara erişilmez, kavuşulmaz bir şeye bakar gibi bakıyorlardı. Kimisi Hüsrev Bey'e, kimini bazı konuk beylere benzetmiştim. Şemsitap'ın arabacı kocasına benzeyense yakasına gonca gül takılı olandı. Kadınların bazısı erkeklerin omzuna başını dayamıştı. Gerdanları apak aydınlanıyordu. Bir teki bile erkeklerin doğrusu Rusuhi Bey'e benzemiyordu. Her gece bu resimli deftere bakmak avuntum olmuştu benim dünyada. Ne güzel yerler, ne güzel insanlar, ne güzel duruşlar vardı. Çevremde renkler kalmadığından, renkleri de unutmuşum demek o zamanlar. Resimlerle yeniden bulmuştum. Şimdi sanki pek mi hatırlıyorum.

Gene de en sevdiğim renk, hep yaz göğü rengi olmuştur.

Bir resimdeydi o yaz göğünün rengi. Defteri şimdi de saklıyorum. En değer verdiğim mülkümdür. Benim kadar kimse beğenmedi. Kocama gösterdiğimde bakmamıştı bile. Oğulcuğumu küçükken oyalandım gösterip. Gözlerini irileştirip bakardı. Kumru gibi dem çekerdi. Büyüdükçe unuttu defterimizi. Yıllarla daha sarardı resimler. Gene de her şey açık seçik görünüyor. O resimlerden birindeki kara gözlü ak alınlı kadının kime benzediğini buluvermiştim bir gece. Bu, benim uykumda ve uyanıkken anem diye gördüğüm kadının neredeyse eşiydi, ince boyunlu, elleri pırlanta yüzüklü.

67

Ama o eller sanırım Dizdar Hanımefendi'nindir.

Resim tıpkı oydu canım.

Annemdi demeye utanıyorum.

Bir ihtiyar ve hırpani kadına öyle yeniyetme güzel bir anne?..

O yıllar konakta beni arayan soran olmamıştı gene de.

Yokuş bitti.

Şimdi iki adım da düzde yolum var.

Oğulcuğum, “Gereği ve işlemi yapılmış,” diye elindeki kâğıtla geldiği günden bu yana iki yıl geçti. Hep böyle iki yıl, üç yıl, beş yıl, on yıl ge-

çiyor, ben sayıyorum. Artık ya altmış ya da altmış üç yaşındayım. Nüfus kâğıdımı sonra işletti Fatin Bey. Önce imam nikâhı yapmıştık. Sonradan medeni lazımmış.

“Hacer Servet Türkdoğan.” Fatin Bey’in soyadı Türkdoğan’dır. Ana adı Hatçe, baba adı İbrahim, doğum yeri Erzincan. Bunları her önüme gelene okuttum. Fatin Bey’e dayanamayıp sordum.

“Hacer de benim ismim mi?” diyerek.

Konuşmamız üç beşi geçmemiştir. Ben yirmi beşimdeydim herhalde ya da yirmi sekizimde. O ellisinde vardı ilk evlendiğimizde. Otuz üç yıldır evliyiz. O seksen üç yaşında şimdi. Ben varım ya altmış ya altmış üç. Bana demişlerdi ki ya yedi ya on yaşındaydın Horhor’daki konağa getirildiğinde.

“Nereden çıkardın bu nüfus tezkeresini Fatin Bey?” dedimdi.

Hanımefendi vermiş benim kâğıdımı ona. Pe ki bana neden göstermemişti? O kadar sormuştum hepsine. Beni Erzincan’a mı giderim sandılar mı? Beni ha? Kadın olduğumu, kızlığımı kaybettiğimi anlamayan beni. Onu da Fatin Bey’in demesinden anlamıştım.

“Sen kız değilsin rezil. Seni bana yutturdular.”

İçim kıyım kıyım kıyılmıştı.

Ne utanç vericiydi halim.

Günahlarımın kefareтини ödüyorum.

Demek ki o acı veren şey yalnız evlenilecek erkeğe saklanmalıymış. Bense erkekle yatmanın günah olduğunu sanıyordum. Çünkü konağın en parlak gününden satışa çıkan günü gelinceye, bana kimse demedi bir şey karşısına alıp.

Bir Şehime Hanım, “Her koyun kendi bacağından asılacak,” demişti.

Bir de, “Erkeğin içi geçmiş i düşman başına,” demişti.

Ben Erzincan’a giderim diye mi korktular?

Hiç olmazsa gideydim, bakaydım. Öyle bir yol, öyle bir ev, öyle bir çocuk var mıydı?

Anam babam varmış ki yazdılar nüfus kâğıdına.

Yoksa bunlar da mı yalan?

O kadar yaşlandım, o kadar şey oldu bitti ki, artık gitsem belli ki Erzincan da yerinde yoktur. Gencecik bir kadına, ihtiyar, şişman, titreyen Servet gidip de, anacığım der mi? Yakışık alır mı? Ben anası olur sararım onu. Evlat acısını bilirim derim. Güzel kara gözlerini öper, ince fidan bedenini okşarım.

Anahtarı hep zembillerin dibinde unutuyorum.

Şimdi her şeyi boşaltacağım.

Yanımdaki sancı artıyor.

Eğilince başıma kan iniyor.

Kapıyı biri sıkı itse açılacak hale gelmiş.

Bu ev bir gün başımıza yıkılacak. Tahtaları tozlaşıp eriyor, kiremitleri yumuşayıp çamurlaşıyor. Sokağımızda zaten yeni, sağlam şey yoktur. Neyse buna da şükür. Taşlar ovulmamaktan karardı. Fatin Bey de iyice ihtiyarladı. Genç halini bilmem ya. Donuna kaçırıyor geceleri.

“Yatağımızı ayıralım,” dedim, “Ben sedirde uyurum.”

“Benden mi iğreniyorsun? Şükretsene senin gibi bir hırpaniyi koynuma alıyorum ya!” deyip kesti attı.

Gene beraber yatıyoruz.

Donları azdı. Sabun pahalı. Kirleri arıtmak için soda kullanmaktan ellerim şahrem şahrem yara oluyor. Bulaşık taşı çatladı. Yaptıramadık. Sular taşlığa sızıp koyulaşıyor. Yosun bağladı mutfak. Boşalmış sarnıca döndü bu ev.

Hayat bana zulüm oldu.

Bir oğlum vardı, o da uzak diyarlara gitti beni yanaklarımdan öpüp, “Üzülme anacım, gelince sana bir radyo getireceğim,” diyerek.

Bilir, ben fasılları dinlemeyi severim.

Akşam pazarlarından dönüş, gün batarken kaybede bula dinlerim o sesleri. Gözümün önünde Şehime Hanım çizilir. Kınaları tazelen-

mek isteyen aklanmış saçlarıyla, değirmi kırıışık yüzüyle, karşımda canlı canlı durur. Bir şeyler mırıldanır.

“İyi kötü insanın yaşayacak bir günü olmalı,” der.

O da ölmüş müdür?

Bu musluğun tenekesi gene boşalmış. Kuş gözü gibi delindi. Tıkanıyorum su çekerken kuyudan. Bahçedeki kara sarmaşık yok mu, sanki insanı yutup içine çekecek. Kuyunun dibine mantarlar dolmuş. Canlı, etli etli hepsi. Ürküyorum. Ağaçları filan sevmem ben. Yeşillik dediğin saksıda uysal durmalı.

Sonbaharda ilkbaharda evlerin içi soğuk oluyor.

Kimden duymuştum, yaşlılara tehlikeli mevsimmiş bunlar. Alıp aniden götürürmüş adamı.

Demek ki, yaşlanmak mevsimleri bile yüklenememek oluyor. Fatin Bey de, ben de ha babam ha babam yaşamaktayız. Acaba niye?

Yirmi yaş sularında mıydım, kânunusaninin en koyup kopardığı günlerde? Yanaklarım al al, sırtımda bir pazen giyim fır fır dönerdim koca konakta. Şimdi nelere bürünsem bana mısın demiyor. Gençliğim harcandı, bitti. Bana, güzel olmak gerek, demişlerdi. Çirkinin gençliği tuzsuz yemektir. Anca aç olanlar el atar. Rusuhi Bey aç mıydı?

Teldolapta dünden kalan sade yağlı patates bu geceye yeter.

Fatin Bey, “Bunca şeyi pişirme kadın, biz iki kör boğaza ne çok,” diyor.

Evet yiyen kalmadı.

Bugün fazladan ellerim uyuşuyor.

Bir uzansam şöyle.

Sonra kalkıp işe dursam. Yarım saatçik yatıversem, fazla değil.

Şişeyi silmeyi gene unutmuşum. Lambayı yakmayayım, gün daha dönmedi. Sedir örtüsünün ortası yamanmak ister. Evde tek yeni şeyimiz yok. Olsa da her şey öylesine solmuş birbirine dönmüş ki, yeniyi koyabilsek o da hemen eskir.

Oh şöyle kıvrılmadıkça yattığım yerde sancımı daha çok duyuyorum.

Gök kızardı iyice.

Lodos lodos.

İstanbul’un lodosu hiç bitmez.

Ekim lodosu dersin kızıl kızıl tozuyor kıyıda bucakta.

Şu battaniyeyi de örtüneyim, sarınayım.

Şimdi biraz daha iyi.

Bir defa da Horhor’daki konakta böyle olmuştu. Pisliğimizi kapasam.

Ben çok temizdim eskiden. Temizdim tabii.

Bu ay badana yapacağım, kireç alıp. Dinle-

memi ne ağırlarımı, ne Fatin Bey'i. Kışı temiz duvarlarla karşılayacağız. Kirece tuz atınca üstte çıkmaz ak ak. Sirke zeytinyağı da katılmalıymış. Amma hoş, yemek kıvamı sanki.

Konakta yat yat karışmıştı günler geceler. Elden ayaktan kesilip yatak döşek kalırsam Fatin Bey'e kim bakar? Kim paklar onu, evi? Oğulcuğum gitmemeliydi. Kendi yurdunda barınmalıydı. Ben onca yıl sonra uydurma da olsa, "Erzincan doğum yeri" diye okudum da içime hasreti çöktü. Erzincan nasıldı, neydi bilsem, gene neyse...

Yan yana odalar düşündüm ve gördüm.

O ben olan çocuk, çamurla yeni sıvanmış sundurmada palalarını alıp tahtadan bebeklerine giyim kesip ev yapıyordu. Onu düşündüm, bir ak yer çuhasını kuyu kıyısında ıslatan, suya basan kara gözlü anamı düşündüm. Sundurmanın duvarına asılı soğan hevenklerini düşündüm. Yok muydu bunlar? Vardı ya, vardı ya...

Anasız babasız insan olur mu ki?

Ben bunları ihtiyar yaşımda düşündüm de oğulcuğum niye barınmadı benim yanımda, kendi yurdunda? Fatin Bey'le ikisi iyi değillerdi bir arada. Kadın hastalığına tutulduğumdan çocuğumun olmaması onu hiç üzmemişti.

"Ben bakım isterim," demişti hep. "Ben bakım isterim. Ben okumuş adamım. Senin gibi

elifi görse mertek sanacak birini karılığma almam bu yoldan olmuştur.”

Kendimi yıllarca sıcak tutup yakılar yapmıştım. Horhor’daki konağın soğuk almaları gidip ana olmam geri gelsin diye. Bana yakın birileri olsun diye. Beni sevecek, hoş tutacak... Gerçi tanıdıklarım pek kötülük etmemişlerdi, gene de kötü olan bir şey vardı benim anlayamadığım. Bir şeyler düşünür olmuştum o sıra.

Adsız sansız düşünmelerdir benim düşünmelerim. Daha çok renge benzerler. İç karartıcılarla iç açıcılar yan yanadır. Bazı bir kanarya sarışıdır geliverirdi. İçim hızlanır uçardım oradan oraya. İyiye benzettiğim her şeyin bana da olması için çok dua ettim, çok istedim.

Oğulcuğumu Almanya’ya gideceği gün geçirmek için diretmiştim.

“Boş ver anne, bildiğin gibi trene binip savuşacağım. Gelip de ne olacak.”

Yok, diretmiştim. Beni böyle görmeye alışmadıklarından anlamışlardı gideceğimi.

Ne kalabalıktı! Bir sürü kucağı çocuklu kadın, Sirkeci’de trenin orada saçılmış duruyordu. Ayakları yün patikli, büyük kulaklı bebeler arada bir ağlamadır tutturuyorlardı. Yazdı. Kadınların çoğu gençti, başörtülüydüler. Erkekler vagonların penceresinden lacivert giyimleriyle bakıyor, aynı şeyleri söylüyorlardı.

“Mektup yazarız. Merak etmeyin. Bıraktığım paraları idareli harca.” Kadınlar hiç ses etmiyor, yüzlerindeki sararıp kızarmalarla bekleşip duruyorlardı. Taşımaktan yorulanlar arada çocuklarını diğer kollarına alıyorlardı. Beride yaşlı kadınlar gizli gizli ağlayıp örtülerinin yenlerine gözyaşlarını siliyorlardı. Bir şey dağıtmıştı sanki onları. Kıyamet günü müydü ne? İnleyerek dalgalanıyor, çözülüyor, yeniden toplanıyorlardı.

İşçi gidenlerin arasındaki bir genç kadın, pembe mantolu, saçları ondüleli, istasyonun girişini görmek için sarkmıştı iyice. Gene de bir geleni olmamıştı.

Tren kalktığında o genç kadına da elimi sallamıştım. Anlamış mıydı acaba? Hem oğulcuğuma, hem onaydı salladığım el. Hiç gülümseyen yoktu. Gülüyor gibi yapıyorlardı. Bu bana ne kadar dokunmuştu. Dağınıklık, gizli ağlamalar oğulcuğumun gideceği yeri gözümünden iyice düşürmüştü.

Tren kalkınca ardından bakakalmıştık. Rahatça ağlıyordu geridekiler artık. Kocalarının azarından korkan genç kadınlar, yaşlı olanlara sarılmış, gözyaşlarını önleyemiyorlardı. Oradakiler öğretilmiş gibi aynı şeyleri yapmış, aynı sözleri söylemişlerdi.

İstasyondan çıkarken ben de ağlamıştım.

Sayıladır ağlamalarım.

Belki bu üçüncü ağlamamdır ömrümde.

Fatin Bey koluma girmişti.

Bastonla yürüdüğünden, ben yanında olursam, bana verir ağırlığının yarısını.

Ona da yeniden acımıştım.

Ana-baba günüydü o Almanya günü. Çıkmıştık.

Fatin Bey, “Gitti ha!” demişti.

Demek üzölmüştü. Ne de olsa babası.

Şu karşımdaki sandığı görmek beni acıtır hep.

Çeyizlik diye Şemsitap’a sözlener, sonra da bana verilen bu sandıktır.

İçindekilerden iki büyük çarşafı kefenlik diye ayırdım kendime.

Fatin Bey’le evlendiğimde, ilk gece işlemeli geceliklerimden birini giymiştim. Hiç benden yana bakmamıştı gene de.

O kızlık kadınlık sözleri de söylenince bir daha süslenmekten çok utandım.

Şemsitap’ın yakışığıydı içindekiler. Geçende baktım, hepsi sandık lekesi olmuş.

Meserret Hanım, “Lekelerin üstüne limon sür yıka, çıkar,” diyor.

Denemedim. Hele şimdi ne yakışmış bana işlemeli gecelik.

Bugün akşam pazarından dönerken bir taze

yanıma gelip avucuma para koydu. Pek şaştım. Demek ki, artık dilenci filan gibi duruyorum.

Fatin Bey de söyler ya, “Seni kim görse, ‘İşte bu bir sığıntı,’ der,” diye.

Haklı çıktı sonunda. Eh deli alacası, ne bu lursam üst üste kat kat giyersem; ona “Üşüyorum kızım” demeliydim, o tazeye. “Epey var ki, her gün daha çok üşüyorum,” dese ydim anlardı.

Oğlum beni böyle bir duysa, bir görse ne kadar utanır.

İyi ki burada yok.

Gittiğinden bu yana Almanya’dan Eyüpsultan oyuncakları rengine boyalı ora resimlerini yolluyor. Mektup yazmaya günü yok demek. Resimleri kahve dönüşü Fatin Bey’e okutuyorum. Sözler değişmiyor.

“Ben iyiyim. Buralarda herkes sarı saçlı mavi gözlü. Nereye çıksam yeşillik. Fıskiyeli havuzlu yerler. İnsanları süslü, güler yüzlü. Çat pat dillerini söküyorum şimdi. Beni merak etmeyin. Burası Türk dolu. Çok iyiyim, ellerinizden öperim.”

Gönderdiği kartlarda, köpekli ihtiyar hanımlar var. Güzel yerlerde oturmuş güneşleniyorlar. Fatin Bey, dönüşünde gecikirse daha önce gelenleri çıkarıp yazıları benzetmeye çalışıyorum. Gözlerimin ferinin bittiğini bu kartlar

geldiğinden beri anladım. Bir şey iste deselerdi, hani var ya o masallardaki gibi, periler cinler çıkıp dilek sorduklarında okumayı yazmayı sökeyim isterdim. Oğluma iki satırcık yollamak için.

Fatin Bey'e, "Hadi hadi," deyince, "Servet Hanım nedir bu acelen? Ayda, iki ayda mektup yeter Almanya'ya," diyor. "Oğlan şimdi kendi havasında, bizi hatırladığını sanma."

Yanılıyor. O böyle konuştu mu içim kıyılır. Hiç insan anasını unutmaz mı? Ben bilmediğim görmediğim anamı unutmayayım da yılların yılı... Bu Fatin Bey'in şeyi işte. "Ne istiyorsun?" deseydiler... Ben bu dünyaya geldiğimden beri istemeyi hiç düşünmedim. Şimdi buna yerinmekse, geç gibi.

Dayanamayıp uyuyacağım.

Doğrulup duvardan şu Mushaf'ı alabilsem. Ürperiyorum. Can suyum çekiliyor, tükeniyorum.

Fatin Bey'i beklemeyip kahve dönüşü kapıyı açmazsam kızar. Bunca yıl alışmış pencere dibindeki bana. Dirseğimi dayadığım tahta belki de oyuldu.

Yemeği gömülü ateşte ılık tutmazsam öfkele-

nir.

Çok sıcak damağını yakıyormuş. Şimdiye kadar böyle bir şey olmadıysa da. İçim kıyılıyor,

uyku kafamda katmerleşiyor. “Hastayım Fatin Bey,” derim, “çok hastayım. Yıllardır, değilim diye kendimi aldatmalarım boşmuş. Ne fayda şimdilerde kıpırdanacak canım yok. Hoş gör, bu da geçer.”

Horhor’daki konağın merdivenleri ceviz ağacındandı. Bilebildiğim çocuk yaşlarımda onlardan kaymayı isterdim. Tırabzanların başları oymalı oymalıydı. Rahat oturulur genişlikteydi. Fatin Bey de bilir ya! Bakmışsa görmüştür. Duvarlarında altın suyuna batırılmış çerçevelerle asılmış kurşuni insan resimleri vardı. Aynı renk sakallı erkeklerle boynu pendentifli kadınlar. Çocukken kışın ellerim kabuk tutardı. Yemek yerken iyi lokmayı en sona ayırırdım. Ağzım tatlısın diye. Çocukluk gene de eğlenmekmiş. Orada yazları bile sinek olmazdı. Çürüklük’te kışın da yaşar sinekler. Dışarıda lodos dindi. Ağırlaşıyorum yattığım yerde. Ben yorgunluklarımı kimseye göstermedim. Günahsızım. Erkeği hiç bilmedim. Rabbim bilir, bu böyle. Yatağa girdim onlarla. Nasıl karşı çıktım... Allah işlediğini iyi işler...

Hep keder mi? Hep keder mi?..

Vah yazık... Vah yazık...

Lodos dindi...

Mutfağın kapısı çarpıyor...

Ne yazık!

Gökte lodosun kızılıkları iyice yitmişti. Yalnız tersane yönünde belirsiz bir iki kızılık kalmıştı.

Akşamüstü oyunlarını oynayan çocukları anneleri, eski eşikli evlerinden çıkıp çağırıyorlardı.

Yokuşun altından doğru gelen ihtiyar adam soluk almak için durdu. Dağınık giyiminin içinde yok olmuştu. Soluklandıkça âdemelması çıkık boynuna taktığı kravat oynuyordu. Yüzlerce kırışığın doldurduğu yüzünde gözleri çukurlarına gömüktü. Yakından bakılmadıkça iki koyu gölgeydi göz yerleri. Soluk alması bitince, budaklı bastonunu yeniden kavırıyor, çıkmaya başlıyordu yokuşu. Dudakları oynuyordu durmadan. Fatin Bey'in yıllardır sürdürdüğü sessiz konuşmasını Çürüklük semtinde bilmeyen yoktu. Bir süre mahallenin sıska bacaklı, kocaman bakışlı çocuklarına eğlence konusu olmuştu. Ardından koşup önüne geçip "Sessiz film Fatin Bey! Sessiz film Fatin Bey!" diye bağır-mışlardı. Fatin Bey öylesine ilgisizdi ki, yaptıklarından vazgeçtiler sonunda. Bir oyunun tekli oynanması onların çocukluklarına aykırı düş-müştü...

Fatin Bey, viran, bükülmüş tahta evine vardığında pencereyi ışıksız görünce şaşırdı.

Şaşıрма duygusu onu tedirgin etti.

Şaşırmayacak denli ihtiyarlamıştı.

Bastonuyla kapıya bir iki kere vurdu, bekledi.

Kapı açılmadı.

“Alıp başını gitti mi bu deli saraylı?” O da mahalleli gibi, kızdığında karısına ‘saraylı’ der olmuştu. “Saraylılık ondan ne uzak! Ellerine cam bardak yakışmayan birinden saraylı mı olurmuş!”

Yeniden arka arkaya bastonuyla vurmaya başladı.

Gürültü çoğaldığından bir iki evin penceresinden çıkıp baktılar.

Kapının açılmaması Fatin Bey’i coşturmuştu. Bir eliyle duvara dayanıp (çünkü bir yere dayanmadan iki bacağının üstünde duracak gücü yoktu epeydir) diğer eliyle de kapıya aralıksız bastonuyla vuruyordu.

81

“Bu kadını benim başıma bıraktı gitti oğlu. Ne konuşur, ne güler. Anca hayvan gibi çalışır döner evin içinde. Günümüz olmuş mudur karşılıklı şaka edip söz söylemeye? Yıkar yamar, yıkar yamar. Tek bildiği bu. İnsan olduğu şüpheli. Kadınsa hiç. Şimdi bana kapıyı dövdürerek mahallede gülünç olmama sebebiyet vermekte.”

Bir süre durdu.

İç cebinden anahtarını çıkardı, sayamayaca-

ğı denli uzun yıllardır öksürmesiyle kapının açılmasına alıştı Fatin Bey, anahtarın kapıda ne yöne çevrildiğini bile unutmuştu.

“Nerde bu kadın, nerde? Onu azarımızdan eksik bıraktık. Bu cahil takımına ikide bir görünmedikçe olmaz. Bunu ihmal ettik. Bir yere mi gitti? Dünyada buradan başka gidecek yeri yok. Oğlumuzsa onun cahilliğinin ulaşamayacağı uzaklıkta. Başka ne işin var? Bekle cam başında. Bir de ‘Altınıza kaçırmayın!’ diye bana laf çıkarıyor. Korkuyor, tamamen elden ayaktan düşer de onu atarım diye. Beni muhtaç gösterecek kendine... Dedikleri biraz taharetsizlik, ötesi yok.”

Kapıyı açıp içeri giren Fatin Bey, evin karanlığından yolunu kestiremedi.

Oda kapısının ne yönde olduğunu bilmeden taşlıkta dönendi.

İçerinin eski küf kokusu, sessizliğin gittikçe dış seslerden arınıp yoğunlaşması onu ürkütmeye başlamıştı.

Gözleri alışıp da el yordamıyla yolunu bulana dek bir an dikildi taşlığın ortasında.

Dışarıda kesilen sesler yeniden belirmeye başlamıştı.

Lambayı kibritle yaktı.

Oda kederli sarı bir ışıkla aydınlandı.

İlk işi açık olan tek pencerenin perdesini örtmek oldu.

Bir sedir, bir iskemle, bir sandık, bir aynadan başka eşya yoktu odada.

Gece yere açıp yattıkları döşek köşede dürü-lü duruyordu.

Duvara asılı yaldızları dökük çil basmış ay-nanın kıyısına, Servet Hanım'ın iliştirdiğı iki resim vardı. Biri oğullarının Arap şeyhi giyi-miyle çektiirdiğı resimdi. Öbürüyse bir kartpos-tal. Kartpostaldaki parmakları yüzüklü, ak tenli, kocaman kara gözlü, genç bir kadındı. Kadının ardında iki fıstık ağacının uzandığı du-ru bir yaz göğü vardı. O, mermer bir çeşmeye dayanmıştı.

Fatin Bey sedirin üstüne kıvrılmış yatan Ser-vet Hanım'ı gördü.

Unuttuğı öfkenin yeniden sıcak sıcak şakak-larına yayıldığını duydu. Bir süre paçavraya bürülü yatan bu kadından iğrendi. Sanki kar-larla doluydu oda. Giyimlerle, paçavralarla sa-rındığı yetmiyormuş gibi, üstüne tozlu denk çu-vallarını da örtmüştü.

Yanına yaklaştı. Sadece burnuyla bir tutam kara saçı açıktaydı.

“İhtiyarladı da şu saçları ne azaldı ne aklan-dı. Bu ne uykusu? Hastayım deyip başıma kal-

masın da.”

Karısını dürtmeye başladı.

Yarım saattir olanlar onu güçten düşürmüştü.

İlk sarsmaların yetmediğini görünce, itekledi yatan kadını.

Gene bir kıpırtı yoktu.

Örtündüğü şeyleri teker teker alıp yere atmak gerektiğini düşündü ve atmaya başladı.

Bir battaniye kaldı kadının üstünde.

Onu da Servet Hanım eliyle sıkı sıkı tutmuştu.

Dirseğinin altında Kuran vardı.

Fatin Bey ürküntüyle yere çöktü.

Arka arkaya ezber yaparmış gibi tekdüze, “Servet, Servet, Servet, Servet...” diye seslenmeye başladı.

Sesini belli bir yüksekliğin ötesine vardırma-maya çalışıyordu.

Arada, yüksekçe çıkarsa ‘Servet’lerden biri, korkuyla çevresine bakıyordu.

Ne kadar geçtiğini bilmeden bunu bir süre denedi.

Servet Hanım alnına yapışmış kara gür saçları, birden durulmuş yüzü, elinde ipliklenmiş yün battaniye, yatıyordu hiç değişmeden.

Fatin Bey sustu. Ürküntüsü onu terletmeye başlamıştı.

Odaya yeniden baktı.

Belki o çeyiz sandığında ilaç filan bir Şey bulunur diye sandığı açtı.

Üstte gördüğü albüm ve oğullarının Almanya'dan yolladığı cırlak renkli kartpostallar oldu.

Albümü görmek Fatin Bey'in ürküntüsünü öfkeye çevirdi.

“İlk geldiğinde, bunu ‘defter, defter’ diye elinde gezdirirdi. Ben öğrettim albüm olduğunu. Be kadın madem hastasın söyle. Yo, yıllardır anca, ‘Bir sancı gelir yoklar beni’den başka sözü yoktu. Sancı herkesi yoklar.”

Albümü kaldırdı, eline işli, yanları yırtmaçlı iki gecelik geçti. Birinin yaka çevresi fırdolayı fistoydu.

Alttakilere bakmadı Fatin Bey.

Elinde fistolu mavi kurdeleli gecelik döndü.

“Servet Hanım öldün mü? Servet Hanım öldün mü?” diye bağırmaya başladı.

İyice bağırıyordu.

Kendini koyuvermiş, yaşının elverdiği tüm sesiyle bağırıyordu, hükülmüş yatan ihtiyar kadına doğru...

Lodos ince bir yele dönmüştü dışarıda...

Aralık 1970